

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Формування й управління кредитно–інвестиційним портфелем

АТ «Ощадбанк»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0729-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Корпоративні фінанси

Ємел'янова Д.В.

Керівник д.е.н., професор Андросова О.Ф.

Рецензент к.е.н., доцент Горбунова А. В.

Запоріжжя – 2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кушик

« ____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Ємел'янова Дарина Вячеславівна
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Формування й управління кредитно-інвестиційним портфелем АТ «Ощадбанк»

керівник роботи: Андросова Олена Федорівна, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 18 червня 2020 року № 810-с

2. Строк подання студентом роботи 10 листопада 2020 року

3. Вихідні дані до роботи фінансова звітність АТ «Ощадбанк», статистична звітність АТ «Ощадбанк», статистичні дані Національного банку України

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) теоретичні засади формування та управління кредитно-інвестиційним портфелем банку, аналізу динаміки, структури, якості, ризиковості та ефективності управління кредитно-інвестиційним портфелем АТ «Ощадбанк», розробка та обґрунтування шляхів оптимізації кредитно-інвестиційного портфелю досліджуваного банку.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
магістерська робота містить 24 рис., 24 табл. і 16 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Андросова О.Ф., д.е.н., професор	09.08.2020	09.08.2020
2	Андросова О.Ф., д.е.н., професор	13.09.2020	13.09.2020
3	Андросова О.Ф., д.е.н., професор	18.10.2020	18.10.2020

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2020 р. – 09.07.2020 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2020 р. – 08.08.2020 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2020 р. – 12.09.2020 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2020 р. – 17.10.2020 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2020 р. – 28.10.2020 р.	виконано
6.	Формування висновків	28.10.2020 р. – 31.10.2020 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2020 р. – 09.11.2020 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2020 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

Д.В. Ємел'янова
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

О.Ф. Андросова
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.Ю.Кисільова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 114 с., 24 рис., 24 табл., 70 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є процес формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.

Предметом дослідження є теоретико–методичні положення та практичні рекомендації щодо ефективного формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.

Мета дослідження полягає у подальшому розвитку та удосконаленні формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.

В основу методології дослідження були покладені загальнонаукові підходи до формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку та спеціальні методи: систематизація та узагальнення, аналізу та синтезу статистичні методи.

На основі проведеного аналізу визначено такі основні шляхи оптимізації кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк», а саме, розширення роздрібного кредитування, зокрема за рахунок іпотеки, розробка нових кредитних продуктів для МСБ, зокрема кредитування зовнішньоекономічної діяльності, скорочення обсяг проблемних кредитів, впровадження практики зеленого кредитування та інвестування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наведені пропозиції можуть бути імплементовані у діяльність АТ «Ощадбанк» з підвищення ефективності формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем.

КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ІНВЕСТИЦІЙНИЙ–ПОРТФЕЛЬ,
КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ПРОБЛЕМНИЙ ПОРТФЕЛЬ,
ЦІННІ ПАПЕРИ, КРЕДИТНІ РИЗИКИ, ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ, ПРОЦЕНТНІ
ДОХОДИ

SUMMARY

Qualifying work of the master: 114 pages, 24 figures, 24 tables, 70 sources, 3 appendices.

The object of research is the process of formation and management of the bank's loan and investment portfolio.

The subject of the study is the theoretical and methodological provisions and practical recommendations for the effective formation and management of the bank's loan and investment portfolio.

The purpose of the study is to further develop and improve the formation and management of the bank's loan and investment portfolio.

The research methodology was based on general scientific approaches to the formation and management of the bank's loan and investment portfolio and special methods: systematization and generalization (analysis of approaches to defining the concept of "loan and investment portfolio", indicators for assessing the effectiveness of loan and investment portfolio management), methods of analysis and synthesis (analysis of external and internal environmental factors, market analysis and selection of its trends, analysis of the bank's activities), statistical methods (analysis of the dynamics of the loan-investment portfolio).

Based on the analysis, the following main ways to optimize the loan and investment portfolio of Oschadbank JSC were identified, namely, expansion of retail lending, in particular through mortgages, development of new credit products for SMEs, including foreign economic lending, reduction of problem loans, reduction of government lending sector and implementation of green lending and investment practices.

In order to increase the economic efficiency of lending to foreign economic activity of SMEs of Oschadbank JSC, we propose to consider three proposals. The first proposal is to include reserve letters of credit in the bank's line of international operations. The second proposal is to develop a product to service international

transactions such as forfaiting. The third proposal provides for the introduction of new technological solutions in the implementation of international commercial operations.

The practical significance of the obtained results is that the above proposals can be implemented in the activities of JSC "Sberbank" to improve the efficiency of formation and management of the loan and investment portfolio.

LOANS PORTFOLIO, INVESTMENT PORTFOLIO, LOANS INVESTMENT PORTFOLIO, PROBLEM LOANS PORTFOLIO, SECURITIES, LOANS RISKS, INVESTMENT RISKS, INTEREST MARGIN

ЗМІСТ

ВСТУП	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ	11
1.1 Кредитно–інвестиційний портфель банку та його складові	11
1.2 Система формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку	20
1.3 Методика аналізу формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку	31
2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «ОЩАДБАНК»	46
2.1 Організаційно–економічна характеристика АТ «Ощадбанк»	46
2.2 Аналіз динаміки та структури кредитно–інвестиційного портфелю банку	61
2.3 Оцінка якості, ризиковості та ефективності управління кредитно–інвестиційним портфелем банку	69
3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «ОЩАДБАНК»	86
3.1 Оптимізація структури кредитно–інвестиційного портфелю банку	86
3.2 Оцінка ефективності запропонованих заходів	94
ВИСНОВКИ	104
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	108
ДОДАТКИ	115

ВСТУП

Актуальність роботи. В умовах відновлення кредитування банківським сектором економіки України та високої ліквідності банків з однієї сторони, та високого рівня закредитованості та низької кредитоспроможності позичальників з іншої сторони, набуває актуальності проблематика ефективного процесу формування та управління кредитно–інвестиційним банком. Має відбутися перелив капіталу від інвестування у відносно стабільні та прибуткові державні цінні папери до кредитування реального сектору економіки. В умовах зниження облікової ставки Національного банку України банки отримують доступ до більш дешевого ресурсу для розширення кредитування та формування більш привабливої пропозиції для позичальників. Всі ці аргументи підтверджують актуальність обраної теми дослідження.

Питання ефективного формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку піднімають у своїх дослідження такі вчені як Алескерова Ю. В., Береславська О. І., Бечко В. П., Божемська І. О., Болгар Т. М., Брежнєва–Єрмоленко О. В., Виноградня В. М., Воробйова Л. Д., Гладинець Н. Ю., Гончарова А. С., Демчук Н. І., Деєва Н. Е., Дмитришин М. В., Єрмоленко К. В., Жежерун Ю. В., Затворницький К. С., Калусенко В. В., Кльоба Л. Г., Коваленко В. В., Колодізев О. М., Котелевська Ю. В., Кравчук Г. В., Крук О. М., Крупка М. І., Лебедка В. С., Мамонова Г. В., Масалигіна В. В., Мельник К. М., Молдавська О. В., Мостенець А. В., Мусієнко О. М., Огородник В. В., Озерчук О. В., Онищенко В. О., Сердюк О. М., Сокиринська І. Г., Тищенко О., Толпежнікова Т. Г., Харченко В. О., Черкасова С. В., Шльончак В. В. та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у подальшому розвитку та удосконаленні формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі завдання:

1. Визначити сутність кредитно–інвестиційного портфелю банку та його складових.
2. Розкрити систему управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.
3. Систематизувати методичні підходи до аналізу формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.
4. Охарактеризувати фінансово–кредитну діяльність АТ «Ошадбанк».
5. Провести аналіз динаміки та структури кредитно–інвестиційного портфелю банку.
6. Оцінити якість, ризиковість та ефективність управління кредитно–інвестиційним портфелем банку
7. Надати пропозиції щодо оптимізації кредитно–інвестиційного портфелю банку.
9. Оцінити економічну ефективність запропонованих заходів.

Об'єктом дослідження є процес формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.

Предметом дослідження є теоретико–методичні положення та практичні рекомендації щодо ефективного формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку.

Методи дослідження. В основу методології дослідження були покладені загальнонаукові підходи до формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку та спеціальні методи: систематизація та узагальнення (аналіз підходів щодо визначення поняття «кредитно–інвестиційний портфель», показників оцінки ефективності управління кредитно–інвестиційним портфелем), методи аналізу та синтезу (аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, аналіз ринку та виділення його тенденцій, аналіз діяльності банку), статистичні методи (аналіз динаміка показників кредитно–інвестиційного портфелю).

Інформаційною базою для дослідження стали наукові праці вітчизняних та іноземних вчених з теорії банківської справи, матеріали періодичних галузевих

видань, матеріали по огляду банківського ринку України, Інтернет-сайти основних конкурентів та внутрішні джерела інформації АТ «Ощадбанк». Для обробки даних була використана програма для роботи з електронними таблицями Microsoft Excel.

Новизна отриманих результатів:

набуло подальшого розвитку:

– термінологічний апарат, зокрема визначення поняття «кредитно-інвестиційний портфель банку», який визначено як сукупність об'єктів вкладення банком акумульованих коштів, що відповідає попередньо розробленій інвестиційній стратегії банку;

удосконалено:

– лінійку кредитних продуктів АТ «Ощадбанк» за рахунок кредитування іпотеки, зовнішньоекономічної діяльності малих та середніх підприємств, розширення лінійки зелених кредитів та кредитів, пов'язаних зі сталим розвитком.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наведені пропозиції можуть бути імплементовані у діяльність АТ «Ощадбанк» з підвищення ефективності формування та управління кредитно-інвестиційним портфелем.

Особистий внесок автора. Магістерська робота є самостійною науковою працею, а усі викладені результати було отримано автором особисто під керівництвом наукового керівника.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження були надруковані в збірнику наукових праць, молодих учених, аспірантів і студентів «Нова економіка», 8 випуск (Запоріжжя, 2020 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано друковану працю - статтю за матеріалами наукових конференцій.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

1.1 Кредитно–інвестиційний портфель банку та його складові

Банківські установи надають широке коло банківських послуг, але найбільш вагомими для розвитку економіки є кредитно–інвестиційні операції, які формують кредитно–інвестиційний портфель банку. Для того щоб визначити сутність поняття «кредитно–інвестиційний портфель» проаналізуємо основні підходи до визначення його складових кредитного та інвестиційного портфелю банку, оскільки у наукових джерелах, вони, переважно досліджуються окремо у їх зв'язку з кредитною та інвестиційною діяльністю банку.

Кредитна діяльність банку – це найвагоміша складова банківської діяльності, яку можна визначити як узгоджену за стратегічними і тактичними цілями сукупність внутрішньобанківських процесів і практичних дій, спрямованих на формування кредитних ресурсів та їх розподіл за контрольованого рівня ризиків з метою отримання прибутку. Основні етапи кредитної діяльності банку узагальнено на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Основні етапи кредитної діяльності банку

Джерело: [1]

Для реалізації ефективної кредитної діяльності банківськими установами доцільно розробляти оптимальну кредитну політику. Вона надає можливість раціонально регулювати, керувати та організовувати відносини між банком і

його клієнтами щодо руху грошових коштів. Кредитна політика банку – це сукупність правил та документів, що регламентують усю кредитну діяльність і спрямовані на досягнення тактичних та стратегічних цілей банку.

Кредитна стратегія на рівні окремого банку визначається: вибором клієнтів і кредитних інструментів; нормами і правилами, які регламентують практичну діяльність банківського персоналу; компетентністю керівництва банку і рівнем кваліфікації персоналу, який займається питаннями кредитування.

Тактика кредитної політики охоплює конкретні інструменти, які використовуються банком для реалізації його стратегічних цілей під час здійснення кредитних операцій, напрями їх вдосконалення, порядок організації кредитного процесу. Вона полягає в поєднанні вибору між ліквідністю та безпекою банку і можливістю отримання прибутків. Кредитна політика містить загальну мету і основні завдання її досягнення [2].

Метою кредитної політики банку є створення високоякісних активів, які забезпечують постійний плановий рівень прибутковості; вкладання кредитних коштів у економічно перспективні, рентабельні проекти; розроблення й активне впровадження нових кредитних технологій, кредитних продуктів і послуг; зміцнення і підвищення конкурентоспроможності на ринку; підвищення якості наданих послуг. Основними завданнями кредитної політики банку є: забезпечення високоприбуткового розміщення коштів банку; постійний контроль над структурою кредитного портфеля і його якісним складом; надання надійних і рентабельних кредитів, мінімізація і диверсифікація кредитних ризиків.

Банки здійснюють кредитні операції у межах кредитних ресурсів, які вони утворюють у процесі своєї діяльності. Кредитні ресурси – це власні, позичені або залучені кошти, які кредитори використовують для виконання кредитних операцій задля отримання прибутку і/ або досягнення соціального ефекту.

Під банківським кредитом слід розуміти будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яку гарантію, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано

в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [3].

У табл. 1.1 узагальнено підходи до визначення поняття «кредитний портфель».

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «кредитний портфель»

Автор	Визначення
Виноградня В.М. [4]	Кредитний портфель банку є сукупністю всіх кредитів, наданих за певний період часу
Сєрік Ю. В. [5]	Кредитний портфель – це сукупність усіх позик наданих банком з метою отримання доходу
Затворницький К. С. [6]	Кредитний портфель є основною частиною активів будь-якого банку, забезпечуючи потрібну для функціонування установи прибутковість.
Єрмоленко К. В., Свечкіна А. Л. [7]	Кредитний портфель – це сукупність кредитів наданих банком на певну дату з метою одержання доходу у вигляді відсотків
Демчук Н.І. [8]	Кредитний портфель – це сукупність усіх позик, наданих банком з метою одержання прибутку.
Степаненко К.Р. [3]	Кредитний портфель – це інструмент управління активними операціями банку, метою здійснення яких є підвищення прибутку, ефективності діяльності, що досягається шляхом надання позичок за різними напрямками кредитування з урахуванням вимог кредитної політики банку та органів банківського нагляду
Береславська О.І. [9]	Кредитний портфель банків розглянуто як структурований портфель активів, що піддається оцінці, сегментації, класифікації й управлінню
Кравчук Г. В. [10]	Кредитний портфель банку – це сукупність наданих банком позичок, сформованих з метою отримання прийняттого рівня доходу та забезпечення платоспроможності банку при оптимальному рівні ризику

На основі аналізу визначень, наведених у табл. 1.1, можна стверджувати, що, в цілому, визначення є подібними і відрізняються лише ступенем деталізації. Відповідно, можемо визначити кредитний портфель банку як сукупність наданих кредитів з метою отримання чистого відсоткового доходу за умови прийняттого рівня ризику.

На рис. 1.2 наведено динаміку валового та чистого кредитного портфелю банківської системи України. На основі аналізу даних рис. 1.2 можемо зробити, що останні 5 років не спостерігається значного зростання кредитного портфелю,

що пов'язано, переважно з високим рівнем закредитованості підприємств, високими відсотковими ставками тощо.

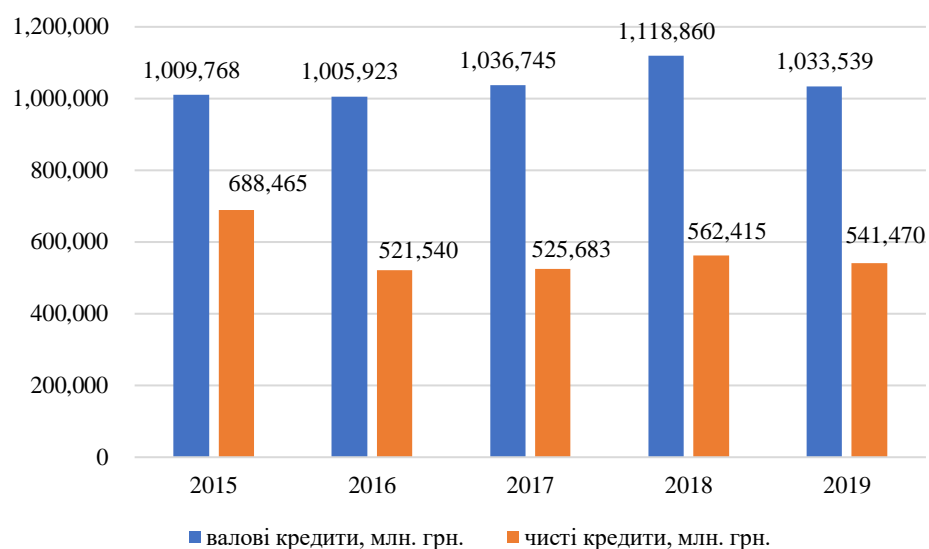

Рисунок 1.2 – Динаміка валового та чистого кредитного портфелю банківської системи України, млн. грн.

Джерело: [11]

Щодо структури кредитного портфелю, то її можна розглядати у розрізі основних груп позичальників – юридичних та фізичних осіб, валюти кредитування та термінів кредитування. Наразі у банківській системі України превалює за обсягами кредитування юридичних осіб у національній валюті на потреби поповнення оборотного капіталу.

Інвестиційна діяльність банків за своєю економічною природою має двоїстий характер. В мікроекономічному аспекті – з точки зору банку як економічного суб'єкта – її можна розглядати як діяльність, у процесі якої банк виступає у ролі інвестора, вкладаючи ресурси якими він розпоряджається на строк в створення або придбання нових активів і купівлю фінансових активів з метою збільшення їх ринкової вартості, що, в кінцевому результаті, знаходить своє відображення в максимізації багатства всіх інвесторів (як акціонерів банку, так і власників депозитів), коштами яких банк розпоряджається від свого імені.

Разом з тим, інвестиційна діяльність банків, як фінансових посередників, має ще і макроекономічний аспект. У цьому випадку ефект від інвестиційної діяльності банків полягає в досягненні приросту суспільного капіталу, складовими якого є фізичний (виробничий), природний і людський капітал. З позицій розвитку економіки інвестиційна діяльність банків включає в себе ті вкладення, що сприяють зростанню багатства не тільки на рівні банку, а і суспільства в цілому (на відміну від тих форм діяльності, які збільшуючи вартість активів самого банку і пов'язані лише з перерозподілом суспільного доходу) [12].

Загалом, банки, як особливі фінансові посередники, мають набір специфічних ознак:

- здійснюють подвійний обмін борговими зобов'язаннями: випускають власні зобов'язання, а кошти, що мобілізуються на цій основі, розміщують від свого імені в боргові зобов'язання випущені іншими особами;

- формують власні зобов'язання з високоліквідних і фіксованих за величиною вкладів (депозитів). Подвійний обмін зобов'язаннями є притаманним всім фінансовим посередникам, проте тільки банки приймають не себе безумовне зобов'язання з фіксованою сумою боргу перед фізичними і юридичними особами. Саме фіксовані за сумою зобов'язання є джерелом найбільшого ризику для банків як посередників, оскільки вони мають бути виплачені в повній сумі в будь-якому випадку незалежно від зміни вартості їх активів;

- як депозитні фінансові посередники, банки мають високий рівень фінансового левериджу, оскільки формують ресурси для своєї діяльності за рахунок позичкових коштів – власний капітал, як правило, не перевищує 10–15% їх балансу. Така структура капіталу робить банк вразливим до зовнішніх і внутрішніх факторів і обумовлює потребу в існуванні особливої системи регулювання і нагляду за банківською діяльністю;

– мають можливість відкривати і обслуговувати розрахункові і поточні рахунки і емітувати безготівкові платіжні засоби, що забезпечує функціонування платіжної системи [13].

Фактично, інвестиції в цінні папери і деривативи виконують роль інструмента координації взаємодії між коштами банку, кредитним портфелем і депозитами. У випадку нестачі коштів для забезпечення ліквідності комерційний банк може продати частину інвестицій. А з іншого боку, коли має місце надлишок коштів (надлишкова ліквідність), ці кошти можуть бути витрачені на придбання інвестиційних цінних паперів. У випадку коли падає попит на кредити, ресурси банку будуть спрямовуватися в інвестиційну діяльність і, навпаки, у випадку зростання попиту на кредити, певна частина інвестицій буде продана для задоволення цього попиту. В ситуації коли депозити – основне джерело ресурсів для більшості банків – є, з якихось причин, недоступними для банку, якісні цінні папери можуть бути використані в якості застави при отриманні кредитів в інших банках і, зокрема центральному банку, або при здійсненні операцій «репо».

Щодо визначення у науковій літературі поняття «інвестиційний портфель банку», то слід зазначити, то його зміст розкривається у дуже вузькому значенні як портфель лише цінних паперів, та у більш широкому як сукупність реальних та фінансових інвестицій. Як приклад, вузького підходу наведемо визначення О. М. Мусієнко [14], згідно якого інвестиційний портфель є набором фінансових інструментів, сформованих з розрахунку на досягнення поставленої мети щодо збалансованості рівня прибутку, ризику та ліквідності, а також, виходячи з наявної ресурсної бази банку. Як приклад більш широкого підходу може навести визначення Л. Г. Кльоба [15]: інвестиційний портфель банку – «сукупність грошових вкладень банку на відносно тривалий період часу в цінні папери, статутні фонди інших підприємств, нерухомість та інші об'єкти інвестування, ринкова вартість яких здатна генерувати дохід». Таке визначення, на нашу думку, розкриває основні складові та мету формування інвестиційного портфелю банку, але, вважаємо більш точним та лаконічним визначення О. В. Озерчук [16],

який пропонує таку дефініцію – «сукупність об'єктів фінансового та реального інвестування, що формується відповідно до попередньо розробленої інвестиційної стратегії, залежно від інвестиційних цілей розвитку банківської установи».

На рис. 1.3 наведено динаміку інвестиційного портфелю банківської системи України.

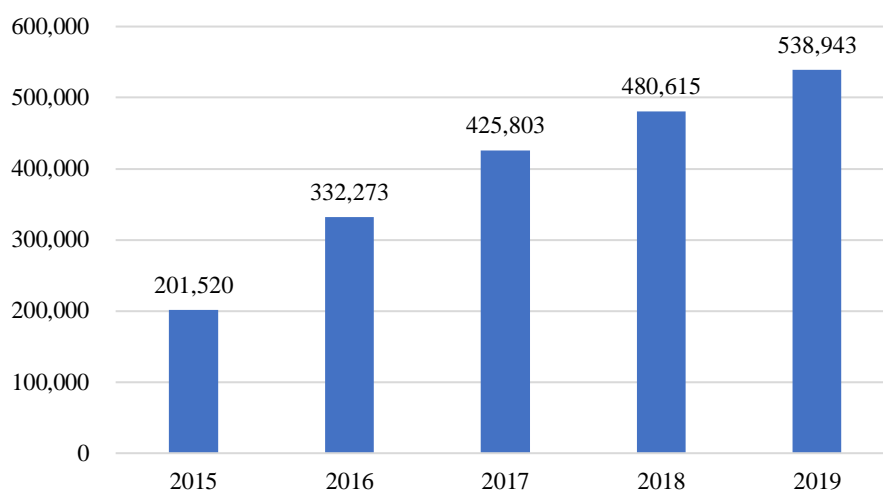

Рисунок 1.3 – Динаміка інвестиційного портфелю банківської системи України

Джерело: [11]

На основі аналізу рис. 1.3 можемо стверджувати, що інвестиційний портфель банків в Україні має стійку тенденцію до зростання, що зумовлено скороченням можливостей для кредитування реального сектору, а також, відносно високими ставками за державними облігаціями внутрішньої позики, які характеризуються низьким рівнем ризику.

Наразі інвестиційний портфель вітчизняних банків включає в себе переважно цінні папери, в першу чергу, державні, облігації місцевих позик, корпоративні облігації, акції, ощадні сертифікати тощо. Інвестиційні операції банків можна розділити на три основні групи (рис. 1.4).

Емісійні	<ul style="list-style-type: none"> • Випуск банками власних боргових цінних паперів
Клієнтські	<ul style="list-style-type: none"> • Інвестиційні операції від імені, за рахунок та на користь клієнтів
Інвестиційні	<ul style="list-style-type: none"> • Активні операції з розміщення ресурсів банку у інвестиції активи від імені банку

Рисунок 1.4 – Типи інвестиційних операцій банків

Джерело: [17]

Об'єктом дослідження є власні інвестиційні операції банків у ході формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку. Структуру інвестиційного портфелю банку представлено на рис. 1.5.

Борговий сектор	<ul style="list-style-type: none"> • Боргові зобов'язання: державні, місцевих органів влади, кредитних організацій-резидентів, нерезидентів та інших
Дольовий сектор	<ul style="list-style-type: none"> • Придбання акцій кредитних організацій-резидентів та нерезидентів, інших, неакціонерні вкладення в статутний капітал
Вексельний сектор	<ul style="list-style-type: none"> • Векселі місцевих органів влади, банків, нерезидентів, інших
Реальний сектор	<ul style="list-style-type: none"> • Вкладення коштів у матеріальні та нематеріальні активи

Рисунок 1.5 – Структура банківського інвестиційного портфелю

Джерело: [18]

Вагому частку інвестиційного портфелю банку складають цінні папери придбані для подальшого перепродажу та такі, що будуть утримуватись банком до моменту їх погашення. Перший тип цінних паперів банку називають ще торговим портфелем, який формується задля перепродажу з метою отримання прибутку від волатильності їх ціни або посередницької маржі. Цінні папери, придбані з метою подальшої реалізації знаходяться у власності банку, як правило, до 1 року. Вони обліковуються за справедливою вартістю із включенням до дисконту (премії) витрат на придбання та переоцінюються в кінці місяця згідно з розрахунком справедливої вартості.

У портфелі цінних паперів до погашення обліковуються придбані боргові цінні папери з фіксованими платежами або з платежами, що можна визначити, також з фіксованим строком погашення. Боргові цінні папери обліковуються в портфелі до погашення, якщо банк має намір та здатність утримувати їх до строку погашення з метою отримання процентного доходу.

Інвестиції в асоційовані компанії та дочірні установи розглядаються як інвестиції за методом участі в капіталі. На відміну від вже розглянутих банківських вкладень вони належать до довгострокових вкладень банку.

Головними проблемами розвитку банківської інвестиційної діяльності наразі є відносно низька частка інвестиційних активів у загальних активах банку, високий рівень інвестиційних ризиків, розбалансованість активів і пасивів банків за строками й за валютою, недостатня увага розробці та впровадженню нових банківських інвестиційних продуктів [19].

Таким чином, на основі проведеного дослідження підходів до розкриття змісту кредитного та інвестиційного портфелю, можемо запропонувати визначення для розкриття змісту інтегрованої категорії «кредитно–інвестиційний портфель банку» як сукупність об'єктів вкладення банком акумульованих коштів, що відповідає попередньо розробленій інвестиційній стратегії банку.

Між кредитною та інвестиційною діяльністю є як схожість, так і відмінності. Схожість полягає як у тому, що саме за допомогою здійснення даних

операцій банк отримує найбільший прибуток, так й у тому, що він, при здійсненні обох видів діяльності, використовує власні, залучені та позикові фінансові ресурси для отримання доходу. Відмінністю, в свою чергу, є те, що ініціатором інвестиційної операції є сам банк, а кредитної – позичальник, який є клієнтом банку. Друга відмінність кредитної діяльності від інвестиційної – це кількість кредиторів, оскільки при інвестуванні їх може бути досить багато, а при кредитуванні, в основному, один кредитор, яким є сам банк. Кредитна та інвестиційна діяльність фактично поєднуються в єдиному кредитно–інвестиційному портфелі банку, тому неможливо надати перевагу кредитуванню чи інвестуванню в системі активних операцій банку.

1.2 Система формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку

Система формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку визначається законодавчими обмеженнями, ресурсною базою банку, доходністю кредитів та різних видів інвестицій, легкістю перерозподілу коштів у межах кредитно–інвестиційного портфелю, необхідністю підтримки прийняттого рівня ризику та ліквідності. Щодо законодавчого регулювання, то більше обмежень має інвестиційний портфель банку.

За рівнем законодавчого обмеження переваги мають кредитні операції над інвестиційними. Так, згідно Закону України «Про банки і банківську діяльність» пряма чи опосередкована участь банку в капіталі будь–якого підприємства чи установи не повинна перевищувати 15% капіталу банку, а сукупні інвестиції банку мають бути не більшими 60%. Такі обмеження суттєво впливають на інвестиційні можливості банків, тому інвестиційна потужність банків є недостатньою для реалізації великих проектів. Також кредитні операції мають переваги в аспекті формування ресурсної бази для їх здійснення. Інвестиційний

портфель банків є, переважно, більш прибутковим, але це зумовлює і, відповідно, високий рівень ризику [20].

Формування кредитно–інвестиційного портфеля банку є ключовим бізнес–процесом у діяльності банку, що дозволяє більш чітко розробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів та інвестування. Основними цілями формування кредитно–інвестиційного портфелю є забезпечення високого рівня доходу, підтримання високих темпів очікуваного доходу середньо– та довгостроковій перспективі, мінімізація рівня кредитних та інвестиційних ризиків та дотримання необхідної ліквідності активів банку. Формування кредитно–інвестиційного портфеля – це середньостроковий управлінський процес, який полягає в виборі кредитних та інвестиційних активів на основі проведення аналізу з метою підтримки якості портфеля, забезпечення зростання його поточної вартості, збереження та приросту капіталу банку.

Формуючи кредитно–інвестиційний портфель банку, слід чітко визначитися з такими основними елементами системи управління ним, якими є: мета, суб'єкти, об'єкти, завдання та принципи. Метою формування кредитно–інвестиційного портфелю є максимізація доходів банку, проте не менш важливим є досягнення соціально–економічного ефекту [21].

До суб'єктів управління формування кредитно–інвестиційного портфелю відносять як внутрішніх суб'єктів (менеджери, керівники, акціонери, наймані працівники), так і зовнішніх суб'єктів (клієнти банку, конкуренти, суспільство, державні органи). Основними об'єктами формування кредитно–інвестиційного портфелю банку є:

- матеріальні та нематеріальні ресурси;
- джерела фінансування;
- сукупність ризиків банківської діяльності;
- система управління банком;
- фінансові відносини між вищезазначеними суб'єктами [22].

До основних завдань формування кредитно–інвестиційного портфелю банку слід віднести:

- визначення ефективних методів використання фінансових та нефінансових ресурсів банку;
- вивчення фінансових та нефінансових можливостей імовірних конкурентів;
- вибір галузей та підприємств, привабливих для банку з позиції довгострокового кредитування;
- розробка принципів відбору довгострокових інвестиційних проектів для кредитування;
- розробка та здійснення заходів щодо забезпечення фінансової стійкості банку [13].

Ефективність формування кредитно–інвестиційного портфеля забезпечується принципами, серед яких, насамперед, виділяють такі:

- адекватність сформованого кредитно–інвестиційного портфелю загальній економічній ситуації в державі та внутрішнім можливостям банку;
- узгодженість сформованого кредитно–інвестиційного портфелю із загальною стратегією банку;
- можливість оновлення сформованого кредитно–інвестиційного портфелю відповідно до змін внутрішніх та зовнішніх умов діяльності банку;
- визначеність кінцевого терміну досягнення стратегічних цілей щодо сформованого кредитно–інвестиційного портфелю;
- отримання позитивного ефекту від сформованого кредитно–інвестиційного портфелю [23].

Обсяг та структура кредитно–інвестиційного портфеля визначається банками самостійно залежно від встановлених цілей. Основні чинники, що визначають формування обсягу і структури кредитно–інвестиційного портфеля банку, узагальнено у таблиці 1.2.

В процесі розробки стратегічних напрямків формування кредитно–інвестиційного портфелю послідовно вирішуються такі завдання як визначення

різних форм кредитування та інвестування на окремих проміжках у перспективному періоді, визначення галузевої та регіональної спрямованості кредитних та інвестиційних операцій.

Таблиця 1.2 – Чинники формування обсягу та структури кредитно–інвестиційного портфелю банку

Чинник	Основні форми впливу
Особливості сегменту ринку, який обслуговується банком	Галузева спеціалізація банку щодо напрямів інвестування та кредитування, види кредитів та позичальників, форми інвестицій
Розмір капіталу банку	Встановлює граничні суми кредитування та інвестування, визначає вибір корпоративного чи роздрібного сегменту
Регулювання банківської діяльності	Встановлення нормативів кредитних та інвестиційних операцій банків, обмеження або заборона окремих операцій
Досвід і кваліфікація управлінського персоналу	Професійна оцінка напрямів кредитування та інвестування
Очікуваний дохід від кредитування та інвестування	Перевага надається активам, що забезпечують найвищий рівень очікуваного доходу
Рівень прибутковості альтернатив	За однакового рівня прибутковості перевага надається менш ризиковим активним операціям

Джерело: [24]

Управління кредитно–інвестиційним портфелем передбачає наявність визначених цілей при формуванні такого портфеля та орієнтоване на забезпечення ефективного їх досягнення. Головною метою управління кредитно–інвестиційним портфелем банку є досягнення ним оптимального стану – формування оптимального кредитно–інвестиційного портфеля, який реалізує оптимальну комбінацію ризику та доходності.

У найбільш загальному випадку управління кредитно–інвестиційним портфелем комерційного банку можна представити як процес реалізації таких основних етапів (рис. 1.6):

Щодо вибору стратегії розвитку кредитно–інвестиційного портфелю банку, то такий процес полягає в оптимальному розширенні альтернативних можливостей формування і реструктуризації кредитно–інвестиційного портфелю на основі раціонального, ефективного та легітимного подолання

інституційних, адміністративних й ринкових обмежень. При цьому правомірне подолання інституційних обмежень можливе на основі покращення показників банківської діяльності, які виступають регулюючими параметрами, перш за все величини регулятивного капіталу, якості портфелю активів і інших, а також формування кредитно–інвестиційного портфелю, що представляє максимальний запас відносно встановлення нормативів в майбутньому.

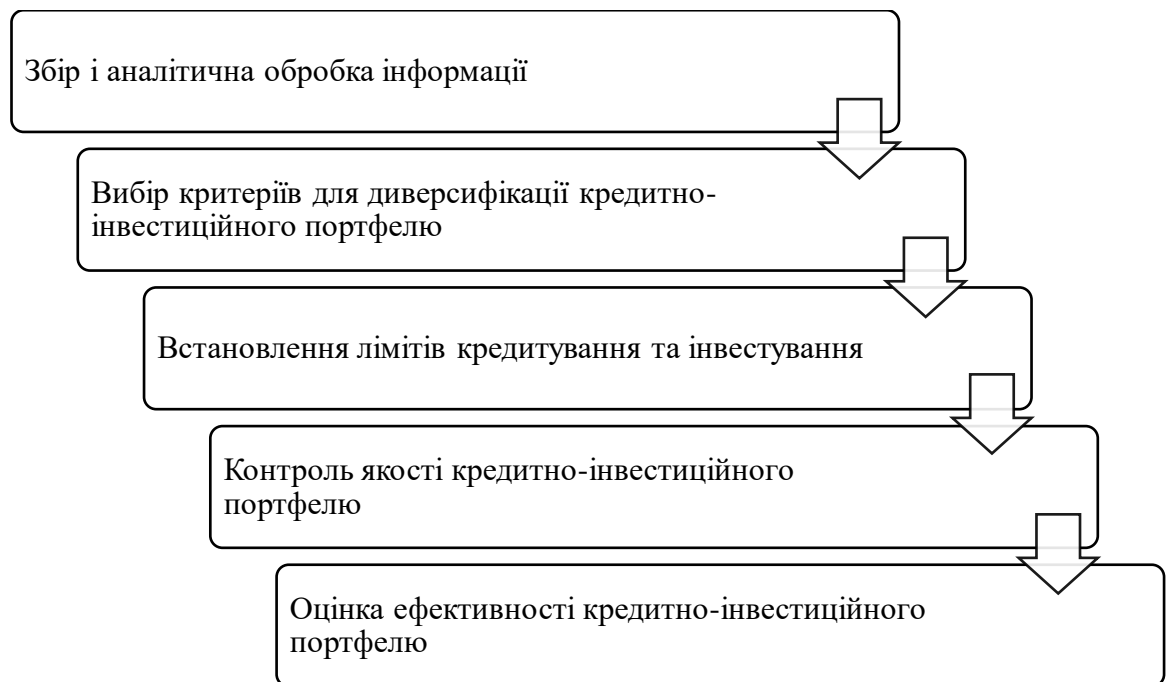

Рисунок 1.6 – Етапи управління кредитно–інвестиційним портфелем комерційного банку

Джерело: [25]

Під політикою управління кредитно–інвестиційним портфелем комерційного банку слід розуміти сукупність певних правил та принципів забезпечення системи управління кредитно–інвестиційним портфелем банку з метою досягнення його стратегічної мети та тактичних цілей.

Основні етапи прийняття управлінських рішень щодо кредитно–інвестиційного портфелю банку узагальнено у табл. 1.3. Управління кредитно–інвестиційним портфелем означає також встановлення його оптимальної часової та просторової структури та обсягів, підвищення ефективності з метою

зменшення витрат і отримання високих результатів, розробку нових банківських кредитних та інвестиційних продуктів, які користуються попитом і можуть забезпечити банку максимальний прибуток, підбір висококваліфікованого персоналу, а також його ефективне використання.

Таблиця 1.3 – Етапи прийняття управлінських рішень щодо кредитно–інвестиційного портфелю банку

Етап	Характеристика
Планування та прогнозування	Визначення обсягів надходжень та витрат від кредитних та інвестиційних операцій, вибір кредитно–інвестиційної політики, планування кредитної та інвестиційної діяльності, формування кредитно–інвестиційного портфелю, розробка стратегії розвитку кредитно–інвестиційного портфелю
Оцінка та аналіз	Облік і аналіз факторів, що визначають кредитно–інвестиційну діяльність банку, виявлення альтернатив вкладення ресурсів банку, оперативний моніторинг кредитного та інвестиційного ризику, оцінка диверсифікації кредитно–інвестиційного портфелю
Контроль	Порівняння планових та фактичних показників обсягу, структури та ефективності кредитно–інвестиційного портфелю, встановлення допустимих меж відхилень рівня прибутковості, ризику та ліквідності
Регулювання	Заходи щодо подолання виявлених негативних відхилень, збільшення диверсифікації кредитно–інвестиційного портфеля, застосування інших методів управління ризиками

Джерело: [26]

Зупинимось на окремих особливостях управління інвестиційною складовою кредитно–інвестиційного портфелю. Процес управління інвестиційною складовою включає в себе управління портфелем фінансових та реальних інвестицій. Портфель фінансових інвестицій за своїм складом є, як правило, портфелем цінних паперів. Розрізняють два основних варіанти організації управління портфелем цінних паперів:

– перший – всі управлінські функції, пов’язані з портфелем цінних паперів, виконуються його власником самостійно. В цьому разі банк повинен мати спеціалізований структурний підрозділ, за яким будуть закріплені функції управління портфелем (визначення типу й цілей портфеля; розроблення стратегії та поточної програми управління портфелем; оперативне планування в межах заданих цілей, стратегії і короткострокових планів; реалізація операцій, які

відносяться до управління портфелем; аналіз та виявлення проблем, прийняття й практична реалізація коригувальних рішень);

– другий – всі або більша частина функцій з управління портфелем передані іншому суб'єктові у формі довірчого управління (трасту). Об'єктом управління на довірчих основах можуть виступати: портфель банку, включаючи його власні папери; кошти, які банк має намір вкласти в цінні папери; змішаний портфель; портфель цінних паперів інвестиційного фонду, який перебуває під контролем банку [24].

Якщо банк самостійно проводить управління портфелем цінних паперів, то він має враховувати низку обмежень:

– структура пасивів банку. Питома вага зобов'язань за залученими коштами на розрахункові рахунки організацій і на вклади до запитання може не дозволити банкові використовувати «короткі» пасиви для ефективних інвестицій;

– банк для ведення інвестиційних операцій повинен володіти значними надлишками ліквідності, що пов'язано із самою природою інвестицій (трансформація короткотермінових залучених ресурсів у більш тривалі вкладення), а також із великим ризиком і часто неліквідністю самих інвестицій;

– регулююча діяльність НБУ, спрямована на обмеження ризику і встановлення пріоритетних об'єктів інвестицій [27].

Залежно від цілі, яку переслідує банк під час здійснення інвестицій та формування портфеля цінних паперів, виділяють два способи управління: активний та пасивний. Слід зазначити, що одним із найбільш дорогих, трудомістких елементів управління, незалежно від обраного способу управління, є моніторинг, що являє собою безперервний і детальний аналіз: фондового ринку, тенденцій його розвитку, секторів фондового ринку, інвестиційних якостей цінних паперів. А отже, моніторинг є основою як активного, так пасивного способу управління.

Активна модель управління припускає ретельне відстеження й негайне придбання інструментів, що відповідають інвестиційним цілям портфеля, а

також швидко зміну складу фондових інструментів, що входять у портфель банку.

Пасивне управління передбачає створення добре диверсифікованих портфелів із заздалегідь визначеним рівнем ризику, розрахованим на тривалу перспективу. Такий підхід можливий за достатньої ефективності ринку, насиченого цінними паперами хорошої якості. Тривалість існування портфеля передбачає стабільність процесів на фондовому ринку. В умовах інфляції, а, отже, існування в основному ринку короткострокових цінних паперів, а також нестабільної кон'юнктури фондового ринку такий підхід видається малоефективним.

Крім розглянутих способів управління, також заслуговує на увагу збалансований спосіб управління портфелем цінних паперів. Він являє собою синтетичне об'єднання наведених вище способів. Такий підхід передбачає на початку створення «бази» портфеля. База портфеля – це набір низькоризикованих цінних паперів, основне завдання яких – збереження капіталу. Як правило, до «бази» включаються державні й корпоративні облігації, а також привілейовані акції провідних емітентів [28].

Кредитний ризик, безперечно, є одним з найсуттєвіших ризиків кредитного портфеля. У широкому сенсі кредитний ризик означає можливі втрати банку через «неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання». Тобто цей ризик може існувати як щодо позичальників кредитів, так і щодо інших контрагентів (боржників, емітентів цінних паперів тощо), які мають перед банком зобов'язання.

У документі НБУ «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України кредитний ризик з метою його оцінювання поділяється на:

- індивідуальний ризик контрагента, який оцінюється стосовно кредитоспроможності окремого контрагента;

– портфельний кредитний ризик як сукупний ризик втрат за певними операціями банку [29].

До ризиків кредитного портфеля слід обов'язково віднести процентний ризик (ризик зміни процентної ставки), що визначається як можливість втрат або недоотримання доходів у результаті негативної зміни різниці між процентними ставками за кредитним портфелем і ставками залучення ресурсів.

Наступним ризиком є валютний. Він характеризується зниженням вартості кредитів в іноземній валюті, недоотриманням доходів або збільшенням витрат внаслідок несприятливих валютно–курсових коливань. Цей ризик може утворюватися в разі неузгодженості валютних активів кредитного портфеля із зобов'язаннями.

Кредитному портфелю банку властивий операційно–технологічний ризик, тобто ризик збитків, втрат, недоотримання доходів внаслідок недоліків систем внутрішнього контролю, збоїв та відмов програмно–інформаційного забезпечення, неадекватності технологій та процесів управління кредитним портфелем, зокрема недосконалості кредитної політики, процедур оцінювання ризиків, що приводить до помилок щодо оброблення даних, прийняття неправильних рішень, невчасного виконання робіт, перевищення працівниками повноважень, шахрайства тощо.

В управлінні кредитним портфелем існує ризик юридичний, який виникає внаслідок порушення або недотримання нормативно–правових актів, укладених кредитних угод, а також їх неоднозначного трактування.

Кредитній діяльності банку притаманний ризик стратегічний, тобто ризик збитків і втрат через неадекватні управлінські рішення, зокрема прорахунки в кредитній політиці, невчасне або неналежне реагування на зміни зовнішнього середовища. Варто згадати такі різновиди наслідків реалізації стратегічного ризику, як збільшення витрат на формування й обслуговування портфеля, неузгодженість активів кредитного портфеля із зобов'язаннями депозитного портфеля за валютою, строками або процентами [30].

На спроможність банку встановлювати та підтримувати відносини з клієнтами щодо кредитування впливає ризик репутації. Він полягає в можливості зниження обсягів виданих кредитів і, відповідно, зменшення доходів за кредитними операціями внаслідок погіршення іміджу банку. Підсумовуючи, зробимо висновок, що ризиками кредитного портфеля слід вважати ризики втрати банком частини своїх ресурсів внаслідок недоотримання доходів, збільшення витрат або понесення збитків, пов'язаних з формуванням та обслуговуванням кредитного портфеля під час здійснення банком кредитної діяльності.

На стадії формування кредитної політики в рамках ризик–менеджменту кредитного портфеля керівництво встановлює цільовий профіль ризиків та ризик–апетит банку у сфері кредитування, тобто рівень ризику, який банк готовий прийняти для виконання цілей кредитної політики з урахуванням наявного та цільового (бажаного) профіля ризиків. Відомо, що до основних етапів управління ризиками відносять ідентифікацію та оцінювання ризиків, виявлення підвищених ризиків, вибір заходів реагування на підвищені ризики та їх реалізацію, моніторинг ефективності ризик–менеджменту. Підходи до управління ризиками кредитного портфеля, зокрема до оцінювання кредитоспроможності позичальників та портфельного ризику, встановлення кредитних ставок з урахуванням кредитоспроможності клієнтів, відмов у кредитуванні, лімітів під час проведення кредитних операцій, диверсифікації кредитів, резервування, умов застосування застав, гарантій, порук і страхування, підвищення репутації банку та перегляду процентних ставок за кредитами з урахуванням ринкової кон'юнктури мають бути визначені в кредитній політиці банку. Розподіл повноважень і відповідальності між підрозділами та персоналом, регламентація процедур здійснення кредитних операцій дають змогу банку здійснювати менеджмент операційно–технологічного ризику [31].

На величину ризику впливають розмір та структура кредитного портфеля. Розмір портфеля визначається за балансовою вартістю всіх кредитів банку, зокрема прострочених, пролонгованих та сумнівних. Цю величину доцільно

використовувати як показник загальної вразливості банку до кредитного ризику. Структура кредитного портфеля – це співвідношення обсягів кредитних операцій або вартостей кредитних заборгованостей у кредитному портфелі банку на дату оцінювання. Структурне групування кредитів здійснюють за категоріями позичальників, формами забезпечення, валютами. Додатково портфель можна групувати за строками кредитування, технікою надання кредиту, розмірами кредитів, галузями, територіями, класами боржників та іншими критеріями. Рівень кредитного ризику, на який наражається банк, визначається залежно від ступеня диверсифікації кредитного портфеля, концентрації заборгованостей груп чи контрагентів у портфелі, частки прострочених кредитів, ліквідності забезпечення, достатності резервів.

Слід відзначити, що величина кредитного ризику може змінюватися в часі. З огляду на можливість виникнення загрози втрат ліквідності та капіталу банку (особливо і теперішніх складних кризових умовах в економіці) правлінням НБУ прийнято Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, яке приділяє виняткову увагу регулярній процедурі розрахунку величини кредитного ризику для отримання адекватних оцінок та подальшого дієвого управління. Інші ризики кредитного портфеля, а саме валютний та процентний, вимірюються загальноприйнятими в практиці банківського ризик–менеджменту показниками, зокрема чутливістю доходу до зміни обмінних курсів та процентних ставок, узгодженістю активів та зобов'язань, показником відкритої валютної позиції [32].

Оцінювання стратегічного, юридичного, операційно–технологічного ризиків та ризику репутації найчастіше відбувається шляхом анкетування експертів або відстеження в динаміці спеціально побудованих банком показників, а саме ключових індикаторів ризику. Прикладами ключових індикаторів з операційно–технологічного ризику є кількість випадків недотримання працівниками лімітів кредитування, кількість проведення недозволених операцій, кількість виявлених помилок або неправильних оцінок кредитоспроможності позичальника, кількість годин простою внаслідок збоїв у

роботі обладнання та програмного забезпечення, телекомунікаційних проблем, збоїв в електропостачанні.

Ризик репутації відстежується опитуванням позичальників щодо їх задоволення кредитними послугами банку. Ключові індикатори стратегічного ризику варто будувати на основі економічних показників діяльності, зокрема кількості та обсягів кредитів, доходу та витрат за кредитними операціями, співвідношення кредитів та депозитів. Індикаторами юридичного ризику можуть бути кількість суперечок з клієнтами, розміри судових витрат. Виявлені загрози та підвищені ризики кредитного портфеля вимагають заходів реагування під час обслуговування портфеля або шляхом перегляду кредитної політики [33].

Ризиками кредитного портфеля банк може управляти лімітуванням кредитних операцій, встановленням кредитних ставок з урахуванням кредитного ризику клієнтів, відмовою у кредитуванні в разі перевищення ризиком прийняттого рівня, диверсифікацією кредитів, резервуванням, застосуванням застав, гарантій, порук і страхування, вжиттям заходів для повного та своєчасного повернення кредитів, чітким розподілом повноважень і відповідальності між підрозділами та персоналом, регламентацією процедур здійснення кредитних операцій, оперативним переглядом процентних ставок за кредитами з урахуванням ринкової кон'юнктури.

1.3 Методика аналізу формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку

Аналіз формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку можна розподілити на три складові: статистичну оцінку як основу отримання інформації про закономірність і тенденції розвитку кредитно–інвестиційної діяльності банку, фінансову оцінку як джерело формування вартісних показників кредитної та інвестиційної діяльності банку, управлінську

оцінку як засіб визначення показників для регулювання кредитної та інвестиційної діяльності.

Універсальної методики аналізу формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку наразі не існує. Але науковці пропонують низку показників, за якими, на їхню думку, варто проводити аналіз кредитно–інвестиційного портфелю банку (рис. 1.7).

Рисунок 1.7 – Показники аналізу кредитно–інвестиційного портфелю банку

Джерело: [34], [35], [36], [37]

Так, наприклад, для оцінки оборотності кредитного портфелю використовується два показники – показник середнього залишку кредитів та показник несвоєчасно повернутих кредитів. Рівень оборотності кредитного

портфелю вимірюється іншими двома показниками – показником швидкості обороту кредитів та показником часу обороту кредитного портфелю.

Аналіз кредитно–інвестиційного портфелю банків проводиться за такими основними характеристиками:

- обсяг та структура кредитно–інвестиційного портфеля;
- активи й зобов’язання (в тому числі чисті активи й зобов’язання);
- обсяг і структура депозитів фізичних та юридичних осіб;
- капітал;
- фінансовий результат банків [38].

Для оцінювання якості кредитного портфеля з погляду кредитного ризику застосовуються такі показники: коефіцієнт покриття класифікованих позик; питома вага зважених класифікованих позик; коефіцієнт питомої ваги проблемних позик; коефіцієнт питомої ваги збиткових позик.

Для визначення типу кредитної стратегії використовують показник кредитної активності, який показує частку кредитних вкладень у загальних активах банку.

Слід зазначити, що дохідність кредитних операцій характеризується як абсолютними, так і відносними показниками, а узагальнюючим індикатором є рівень дохідності кредитного портфеля, розрахований як відношення суми процентних доходів до обсягу наданих кредитів. Тобто коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем показує величину додаткових доходів, які одержить банк понад рівень облікової ставки НБУ, у розрахунку на одиницю взятого ним кредитного ризику.

На основі сукупності показників, що характеризують кредитний портфель дослідники будують інтегральні показники. Так Т.М. Болгар [39] пропонує інтегральний показник для оцінки якості кредитного портфелю банку, який розраховується за формулою 1.1:

$$CPQ = \sum_{i=1}^n I_i(1 - w_i) \quad (1.1)$$

де CPQ – інтегральний показник якості кредитного портфеля банку;

I_i – загальний рівень якості за i -м позичальником;

W_i – коригуючий коефіцієнт, що розраховується на базі показника DPD відповідно до моделі «DPD credit ranging» [6].

Інтегральний показник якості кредитного портфеля банку може приймати значення від 0 до 100% (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Інтерпретація оцінки якості кредитного портфелю на основі значення інтегрального показника CPQ

Значення показника	Характеристика якості кредитного портфелю
Понад 80%	Дуже висока
61–80%	Висока
41–60%	Помірна
21–40%	Низька
Менше 20%	Дуже низька

Джерело: [39]

Кравчук Г. В. [40] пропонує ефективність управління кредитним портфелем обчислювати на основі співвідношення таких параметрів кредитного портфеля, як рівень його доходності та величина кредитного ризику за формулою 1.2:

$$EУКП = (ДКП - r_0) / РКП \quad (1.2)$$

де $EУКП$ – коефіцієнт ефективності управління кредитним портфелем;

$ДКП$ – доходність кредитного портфеля;

r_0 – безризикова ставка (облікова ставка НБУ);

$РКП$ – ризик кредитного портфеля [26].

Також слід звернути увагу на показники, що встановлюються регулятором щодо кредитно-інвестиційного портфелю банку (табл. 1.5). Недотримання цих показників може мати наслідки для банку з боку регулятора – Національного банку України.

Таблиця 1.5 – Нормативні показники щодо кредитно–інвестиційного портфелю банку

Показник	Нормативне значення
Н11 – норматив інвестування в цінні папери за кожною установою	Не більше 15%
Н12 – норматив загальної суми інвестування	Не більше 60%
Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	Не більше 25%
Н8 – норматив великих кредитних ризиків	Не більше 8–ми кратного розміру регулятивного капіталу
Н9 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов’язаними з банком особами	Не більше 5%

Джерело: [11]

Основні параметри інвестиційної якості облігацій:

1) вид облігацій за характером емітентів, строком погашення та формі виплати доходу – ці параметри впливають на рівень доходності, ризику та ліквідності. Поділ облігацій за видами емітентів на облігації внутрішнього державної позики, облігації місцевих позик та облігації компаній має суттєве значення для інвестора з позиції рівня їх ризику. Найменш ризиковими є вкладення у облігації внутрішньої державної позики – у ряді країн з розвинутою ринковою економікою вони слугують еталоном інвестицій без ризику. Найвищим рівнем ризику характеризуються облігації компаній.

Поділ облігацій за строком погашення на короткострокові, середньострокові та довгострокові також визначає їх інвестиційні особливості. За рівнем ризику найбільш привабливі для інвестора короткострокові облігації, після погашення яких капітал може бути реінвестований у більш вигідні об’єкти.

Поділ облігацій за формами виплат винагороди (доходу) на відсоткові та безвідсоткові (цільові – передбачають виплату винагороди у вигляді певного товару чи послуги) цікавлять інвестора з точки зору цілей вкладення коштів.

2) оцінка інвестиційної привабливості регіону – проводиться для облігацій внутрішньої місцевої позики.

3) оцінка фінансової стійкості та платоспроможності підприємства–емітента – проводиться для облігацій підприємств.

4) оцінка характеру обертання облігацій на фондовому ринку – вивчення співвідношення ринкової ціни та реальної вартості облігації.

5) оцінка умов емісії облігацій – мета емісії, періодичність виплати відсотка та його розмір, умови погашення основної суми [41].

Таблиця 1.6 – Форми рейтингової оцінки інвестиційної якості облігацій, які застосовуються у зарубіжній практиці

Індекс оцінки		Значення індексу
Стандарт енд Пурс	Мудіс	
AAA	Aaa	Найвищі інвестиційні якості
AA	Aa	Високі інвестиційні якості
A	A	Інвестиційні якості вище середнього рівня
BBB	Baa	Середні інвестиційні якості
BB	Ba	Інвестиційні якості нижче середнього рівня
B	B	Спекулятивні облігації з низьким кредитним рейтингом
CCC	Caа	Високий ступінь ризику неплатежу
CC	Ca	Високоспекулятивні облігації
C	C	Найнижчі інвестиційні якості

Джерело: [42]

Оцінка ефективності інвестицій у цінні папери передбачає врахування двох основних факторів – доходність і ризик. Повний дохід від інвестування у цінні папери складається з поточного доходу, який отримує інвестор у вигляді регулярних платежів відсотків за облігаціями та дивідендів за акціями, та курсового доходу, який утворюється від зміни ціни, зростання вартості. Повний дохід важлива характеристика, але вона нічого не говорить про ефективність інвестицій, тому використовують відносну величину, яка дорівнює відношенню повного доходу до початкової вартості цінного паперу. Ця величина називається доходністю за даний проміжок часу. Оцінка інвестором облігацій і акцій полягає у визначенні їх поточної ринкової вартості (PV) (формула 1.3):

$$PV = \frac{CF_n}{(1+r)^n} \quad (1.3)$$

де PV – поточна ринкова вартість;

CV – очікуваний грошовий потік у n -ому періоді;

r – дисконтна ставка.

Ця формула універсальна і може використовуватись для вирішення різних завдань. Перше завдання полягає власне у визначенні поточної ціни, коли інвестор хоче придбати визначений вид цінного паперу, маючи альтернативу розміщення капіталу у інші види цінних паперів. Задаючи прийнятну норму доходу він може розраховувати ціну, яка його влаштовує та порівняти її з ринковою [43].

Друге завдання полягає у розрахунку норми доходу та порівняння її з прийнятним для інвестора варіантом. Очікуваний грошовий потік (CF_n) для різних видів цінних паперів формується по-різному. За облігаціями сума очікуваного грошового потоку складається з надходження відсотків та вартості самої облігації на момент погашення. При цьому можливі різні варіанти формування очікуваного потоку: без виплати відсотків (нульовий купон), з періодичною виплатою відсотків та погашенням облігації в кінці строку обертання, з виплатою всієї суми процентів при погашенні облігації в кінці передбачуваного строку обертання.

За акціями сума очікуваного грошового потоку формується виключно за рахунок нарахування дивідендів. Розрізняють акції: зі стабільним рівнем дивідендів (привілейовані), з постійно зростаючим рівнем дивідендів (постійний темп приросту), зі змінним рівнем дивідендів (змінний темп приросту).

Дисконтна ставка r називається нормою поточної доходності, прийнятною для інвестора. Вона визначається як сума норми поточної доходності за безризиковими цінними паперами та норми премії за ризик. При цьому в нормі поточної доходності за безризиковими цінними паперами враховується і передбачуваний темп інфляції.

Облігація має номінальну, викупну і ринкову ціну. Номінальна ціна надрукована на бланку облігації і означає суму, яка позичається та підлягає поверненню по закінченні строку облігаційної позики. Викупна ціна, яка може співпадати з номінальною – це ціна, за якою емітент викупає облігацію у інвестора по закінченню строку позики. Ринкова ціна – це ціна, за якою облігація продається і купується на ринку. Значення ринкової ціни, виражене у відсотка до її номіналу, називається курсом облігації [44].

Загальна формула для визначення поточної ринкової вартості облігації з позиції інвестора (PV) має наступний вигляд (формула 1.4):

$$PV = \sum_{n=1}^N \frac{I_n}{(1+r)^n} + \frac{F_T}{(1+r)^T} \quad (1.4)$$

де PV – поточна ринкова вартість облігації з позиції інвестора;

I_n – щорічні процентні виплати;

r – норма доходу, що прийнятна для інвестора;

n – конкретний період часу (рік);

F_T – сума, що виплачується при погашенні облігації;

T – число років до моменту погашення облігації.

Самий простий випадок – оцінка облігацій з нульовим купоном. Оскільки грошові потоки за роками (крім останнього) дорівнюють нулю, вартість облігації може бути визначена (формула 1.5):

$$PV = \frac{F_T}{(1+r)^T} \quad (1.5)$$

де PV – поточна ринкова вартість облігації з позиції інвестора;

F_T – сума, що виплачується при погашенні облігації;

r – норма доходу, що прийнятна для інвестора;

T – число років до моменту погашення облігації.

Безстрокова облігація передбачає невизначено тривалу виплату доходу, тому її вартість визначається (формула 1.6):

$$PV = \frac{F_T}{r} \quad (1.6)$$

де PV – поточна ринкова вартість облігації з позиції інвестора;

F_T – сума, що виплачується при погашенні облігації;

r – норма доходу, що прийнятна для інвестора.

Для оцінки облігацій можуть також використовуватись купонна доходність, поточна доходність і кінцева доходність (доходність до погашення).

Купонна доходність (Y_K), яка встановлюється при випуску облігацій, розраховується за формулою 1.7:

$$Y_K = \frac{I}{N} \times 100\% \quad (1.7)$$

де Y_K – купонна доходність;

I – річний купонний дохід

N – номінальна ціна облігації.

Поточна доходність (Y_T) визначається за формулою 1.8:

$$Y_T = \frac{I}{PV} \times 100\% \quad (1.8)$$

де Y_T – поточна доходність;

I – річний купонний дохід

PV – поточна ринкова вартість облігації з позиції інвестора.

Кінцева доходність (доходність до погашення) (Y_P) визначається наступним чином (формула 1.9):

$$Y_{II} = \frac{I + (FV - PV) : T}{(FV + PV) : 2} \times 100\% \quad (1.9)$$

де Y_{II} – доходність до погашення;

I – річний купонний дохід

PV – поточна ринкова вартість облигації з позиції інвестора;

FV – майбутня вартість облигації.

Основні параметри інвестиційної якості акцій:

1) характеристика видів акцій за ступенем захищеності дивідендних виплат – поділ акцій за характером зобов'язань емітента на привілейовані та прості мають найбільш суттєве значення для інвестора з позицій принципової різниці їх інвестиційних якостей. Характеризуючи ці відмінності в цілому, слід відмітити, що рівень безпеки інвестування у привілейовані акції значно вищий. У той же час за критерієм доходності більш привабливими можуть виявитись прості акції, які краще пристосовані до умов інфляційної економіки та змін кон'юнктури фондового ринку. Крім того власники простих акцій можуть приймати безпосередню участь у розробці дивідендної політики акціонерного товариства.

2) оцінка галузі, у якій здійснює свою операційну діяльність емітент – передбачає насамперед вивчення стадії її життєвого циклу та передбачуваних строків перебування на цій стадії. Дохід інвестора за акціями визначається двома основними результатами: а) зростанням курсової вартості акції; б) сумою дивідендів за акціями. Найбільш стабільне зростання капіталу та чистого прибутку характерне, як правило, для компаній тих галузей, які знаходяться на ранніх стадіях свого життєвого циклу [45].

3) оцінка основних показників господарської діяльності та фінансового стану емітента – якщо акції вперше пропонуються на ринку, то аналіз інвестиційної привабливості підприємства здійснюється з використанням системи показників рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності, оборотності капіталу та активів, якщо акції вже тривалий період обертаються на фондовому ринку, то додатково проводиться оцінка за такими показниками:

рівень віддачі акціонерного капіталу (відношення чистого прибутку до середньої вартості акціонерного капіталу); балансова вартість однієї акції (відношення суми акціонерного та резервного капіталу до кількості акцій); коефіцієнт дивідендних виплат (частка прибутку, яка була виплачена у вигляді дивідендів); коефіцієнт забезпеченості привілейованих акцій чистими активами; коефіцієнт покриття дивідендів за привілейованими акціями (відношення чистого прибутку до дивідендів за привілейованими акціями).

4) оцінка характеру обертання акцій на фондовому ринку – це переважно показники її ринкового котирування та ліквідності. Серед цих показників: рівень виплати дивідендів (відношення суми дивідендів до ціни акції); коефіцієнт співвідношення ціни та доходності; коефіцієнт ліквідності акцій на фондовому ринку; коефіцієнт обертання акцій.

5) оцінка умов емісії акцій – оцінка мети емісії, умов та періодичності виплати дивідендів, ступеня участі власника акцій в управлінні тощо [7].

У практиці країн з розвинутою ринковою економікою широко використовується рейтингова оцінка інвестиційних якостей окремих акцій (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Форми рейтингової оцінки інвестиційних якостей простих та привілейованих акцій, які застосовуються у закордонній практиці

Рейтингова оцінка простих акцій („Стандарт енд Пурс”)		Рейтингова оцінка привілейованих акцій („Канадіан Бонд Рейтинг Сервіс”)	
Індекс оцінки	Значення індексу	Індекс оцінки	Значення індексу
A+	найвища якість	P+	найвища якість
A	висока якість	P1	висока якість
A-	якість вище середньої	P2	дуже хороша якість
B+	середня якість	P3	хороша якість
B	якість нижче середньої	P4	середня якість
B-	низька якість	P5	низька якість
C-	дуже низька якість		

Джерело:[46]

Акції мають номінальну, балансову, ліквідаційну, ринкову ціну. Номінальна ціна надрукована на бланку акції або встановлена при її випуску.

Вона показує, яка частка в статутному капіталі припадає на одну акцію. Розрахувати ринкову ціну акції набагато складніше, ніж облігації. Акції є цінними паперами з плаваючим доходом. Для розрахунку курсів акцій використовують різні моделі, найбільш поширеною серед яких є модель М. Гордона.

Ця модель передбачає три варіанти розрахунку поточної ринкової ціни акції:

1. Темп приросту дивідендів (g) дорівнює нулю. Модель нульового зростання. Поточна ринкова ціна акції (P_0) визначається за формулою 1.10:

$$P_0 = \frac{D_0}{r} \quad (1.10)$$

де P_0 – поточна ринкова ціна акції;

D_0 – поточний дивіденд;

r – ставка доходу, прийнятна для інвестора.

2. Темп приросту дивідендів постійний. Модель постійного зростання (формула 1.11):

$$P_0 = \frac{D_1}{r - g} = \frac{D_0(1 + g)}{1 - g} \quad (1.11)$$

де P_0 – поточна ринкова ціна акції;

D_0 – поточний дивіденд;

r – ставка доходу, прийнятна для інвестора;

D_1 – величина дивіденду у прогнозованому періоді.

3. Темп зростання дивідендів змінюється. Модель змінного зростання (формула 1.12):

$$P_0 = \sum_{n=1}^N \frac{D_n}{(1+r)^n} + \frac{D_{N+1}}{(r-g)(1+r)^N} \quad (1.12)$$

де P_0 – поточна ринкова ціна акції;

D_n – поточний дивіденд протягом якого він був постійний;

r – ставка доходу, прийнятна для інвестора;

D_{N+1} – величина дивіденду у періоді коли дивіденд змінився;

g – постійний темпи зростання.

Головна особливість цього варіанту у знаходженні періоду часу N , після якого очікується, що дивіденди будуть зростати з постійним темпом g .

Для аналізу ефективності вкладення інвестора у купівлю акцій можуть бути використані наступні види доходності: ставка дивіденду, поточна вартість акції для інвестора, поточна ринкова доходність, кінцева і сукупна доходність.

Ставка дивіденду (d_c) визначається за формулою 1.13:

$$d_c = \frac{D}{N} \times 100\% \quad (1.13)$$

де d_c – ставка дивіденду;

D – величина річного дивіденду;

N – номінальна ціна акції.

Поточна доходність акції для інвестора (рендит) (d_r) за формулою 1.14:

$$d_r = \frac{D}{P_p} \times 100\% \quad (1.14)$$

де d_r – поточна доходність акції інвестора;

D – величина річного дивіденду;

P_p – ціна придбання акції.

Поточна ринкова доходність (d_p) за формулою 1.15:

$$d_p = \frac{D}{P_0} \times 100\% \quad (1.15)$$

де d_p – поточна ринкова доходність;

D – величина річного дивіденду;

P_0 – поточна ринкова ціна акції.

Кінцева доходність (d_k) за формулою 1.16:

$$d_k = \frac{(P_s - P_p) : n + \bar{D}}{P_p} \times 100\% \quad (1.16)$$

де d_k – поточна ринкова доходність;

D – величина дивідендів, яка виплачується в середньому за рік (визначається за середньою арифметичною);

n – кількість років, протягом яких інвестор володів акцією;

P_s – ціна продажу акції;

P_p – ціна покупки акції.

Кінцева і сукупна доходність можуть бути розраховані у тому випадку, якщо інвестор продав акції та має намір зробити це за відомою йому ціною [7].

Висновки до розділу 1

На основі проведеного дослідження підходів до розкриття змісту кредитного та інвестиційного портфелю, можемо запропонувати визначення для розкриття змісту інтегрованої категорії «кредитно–інвестиційний портфель банку» як сукупність об’єктів вкладення банком акумульованих коштів, що відповідає попередньо розробленій інвестиційній стратегії банку.

Формування кредитно–інвестиційного портфеля банку є ключовим бізнес–процесом у діяльності банку, що дозволяє більш чітко розробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів та інвестування. Основними цілями формування кредитно–інвестиційного портфелю є забезпечення високого рівня доходу, підтримання високих темпів очікуваного доходу середньо– та довгостроковій перспективі, мінімізація рівня

кредитних та інвестиційних ризиків та дотримання необхідної ліквідності активів банку. Формування кредитно–інвестиційного портфеля – це середньостроковий управлінський процес, який полягає в виборі кредитних та інвестиційних активів на основі проведення аналізу з метою підтримки якості портфеля, забезпечення зростання його поточної вартості, збереження та приросту капіталу банку.

Управління кредитно–інвестиційним портфелем передбачає наявність визначених цілей при формуванні такого портфеля та орієнтоване на забезпечення ефективного їх досягнення. Головною метою управління кредитно–інвестиційним портфелем банку є досягнення ним оптимального стану – формування оптимального кредитно–інвестиційного портфеля, який реалізує оптимальну комбінацію ризику та доходності.

Аналіз формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку можна розподілити на три складові: статистичну оцінку як основу отримання інформації про закономірність і тенденції розвитку кредитно–інвестиційної діяльності банку; фінансову оцінку як джерело формування вартісних показників кредитної та інвестиційної діяльності банку; управлінську оцінку як засіб визначення показників для регулювання кредитної та інвестиційної діяльності. Універсальної методики аналізу формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку наразі не існує.

2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «ОЩАДБАНК»

2.1 Організаційно–економічна характеристика АТ «Ощадбанк»

АТ «Ощадбанк» є правонаступником Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України. Відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» було утворене відповідно до Розпорядження Президента України № 106 від 20 травня 1999 року та Постанови Кабінету Міністрів України № 876 від 21 травня 1999 року шляхом перетворення Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України в Державний ощадний банк України у формі відкритого акціонерного товариства.

Відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» було зареєстровано НБУ 26 травня 1999 року за № 4. Зміна назви на публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» була зареєстрована 7 червня 2011 року. 5 червня 2019 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову №568 «Питання акціонерного товариства «Державний ощадний банк України», яка була офіційно опублікована та набрала чинності 10 липня 2019 року, відповідно до якої змінено тип публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» з публічного на приватне та перейменовано його в акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» [47].

Банк працює на підставі банківської ліцензії, виданої Національним банком України, має генеральну ліцензію Національного банку України на здійснення валютних операцій та ліцензію Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на здійснення операцій із цінними паперами. Основна діяльність АТ «Ощадбанк» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами.

На рис. 2.1 наведено організаційну структуру АТ «Ощадбанк».

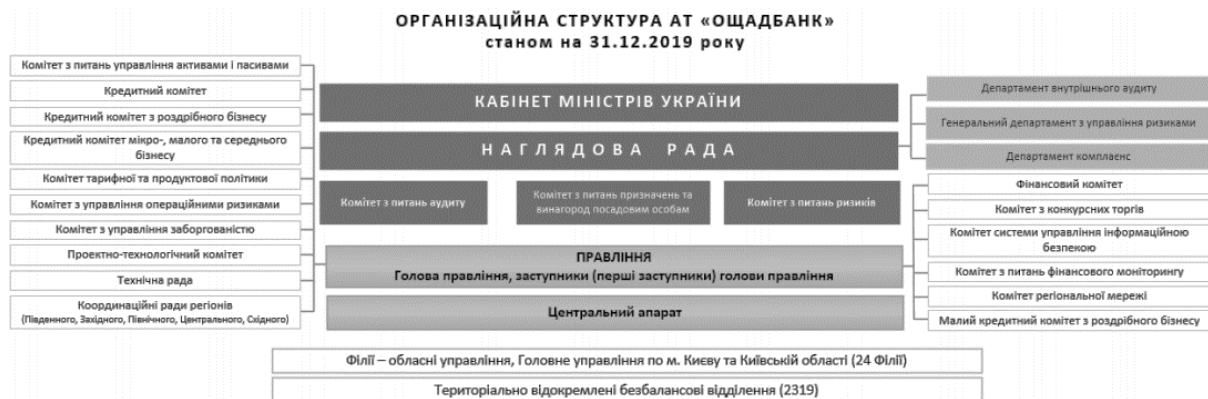

Рисунок 2.1 – Організаційна структура АТ «Ощадбанк» на 31.12.2019 року
Джерело: [47]

АТ «Ощадбанк» належить до системно важливих банків України, посідає друге місце серед банків України за розміром активів та перше місце за обсягом чистого кредитного портфеля, а також є найбільшим в Україні за пасивами в корпоративному секторі та другим за пасивами в роздрібному секторі. Ощадбанк – також найбільший в Україні банк за кількістю відділень і другий за розмірами інфраструктури карткового бізнесу (кількість банкоматів та платіжних терміналів).

Відповідно до своєї бізнес-моделі АТ «Ощадбанк» є універсальним банком, який надає пріоритетне значення розширенню роздрібного, мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ), утримуючи при цьому міцні позиції за напрямом корпоративного бізнесу. До основних продуктів роздрібного бізнесу належать:

- пасивні продукти: строкові депозити, зарплатні проекти, пенсійні й соціальні рахунки та дебетові картки;
- активні продукти: автокредитування, споживче та іпотечне кредитування, кеш-кредити, кредитні картки, участь у державних програмах зі стимулювання енергоефективності;

- продукти, що генерують комісійний та торговий дохід: платежі населення, внутрішні та міжнародні перекази, оренда індивідуальних сейфів, операції з обміну валют, операції з банківськими металами;

- додаткові сервіси: система дистанційного обслуговування «Ощад 24/7».

Основні продукти ММСБ включають:

- пасивні продукти: строкові депозити, депозити на вимогу, поточні рахунки;

- активні продукти: кредитування на поповнення обігових коштів, придбання автотранспорту та обладнання (зокрема в рамках партнерських програм), овердрафти (в т.ч. бланкові), кредити для ОСББ/ЖБК, програми кредитування в рамках співпраці з міжнародними організаціями (фондом WNISEF, ЄБРР, ЄІБ та ЄІФ), програми співпраці з Фондом розвитку підприємництва («Доступні кредити 5–7–9%», Financeast тощо), програма мікrokредитування, гарантії та авалування векселів;

- додаткові сервіси: система дистанційного обслуговування рахунків клієнтів ММСБ CorpLight, яка відповідає сучасним ринковим вимогам та входить до Топ–3 на ринку за функціональністю; програма «Будуй своє», яка має на меті розвиток малого підприємництва в Україні та включає чотири компоненти: навчання на окремому порталі «Будуй своє», знижки від партнерів для клієнтів Ощадбанку, банківські продукти (розрахунковий рахунок, корпоративна картка, система дистанційного обслуговування CorpLight) та фінансування бізнесу за стандартними програмами ММСБ [47].

Основними продуктами корпоративного бізнесу є:

- пасивні продукти: строкові депозити та поточні рахунки корпоративних клієнтів;

- активні продукти: проектне фінансування, кредити та овердрафти для корпоративного бізнесу, кредити/облігації/лізинг – фінансування бюджету розвитку муніципалітетів, інвестиційних проектів, фінансування будівництва та рефінансування для енергогенеруючих компаній в альтернативній енергетиці;

– додаткові сервіси: система дистанційного обслуговування рахунків корпоративних клієнтів Corp2, яка, серед іншого, надає зручні опції для управління рахунками в рамках групи компаній, а саме можливість для представників головної компанії групи здійснювати перегляд та/або підтвердження операцій по рахунках усіх компаній, що входять до складу групи.

Стратегія розвитку АТ «Ощадбанк» передбачає наступні пріоритети, які представлені на рис. 2.2.

Рисунок 2.2 –Пріоритети стратегії розвитку АТ «Ощадбанк»

Джерело: [47]

Стратегія розвитку в чинній редакції, якою наразі керується банк, встановлює стратегічні цілі та показники їх досягнення. Ключовими стратегічними цілями до 2022 року визначено:

1. Зростання активів, у т. ч. кредитного портфеля, а саме:
 - зростання загальних активів до 334 млрд грн;
 - зростання кредитного портфеля роздрібно-бізнесу – досягнення частки ринку на рівні 11–13%;
 - зростання кредитного портфеля ММСБ – досягнення частки ринку на рівні 7–10%;
 - зростання кредитного портфеля корпоративного бізнесу – досягнення частки ринку на рівні 18%.

2. Зниження вартості ризику (COR) до 2%.
3. Підвищення дохідності капіталу (ROE) до 12%.
4. Зниження співвідношення витрат до доходів (CIR) до 63% [47].

Рисунок 2.3 – Стратегічні цілі АТ «Ощадбанк»

Джерело: [47]

АТ «Ощадбанк» має намір продовжити реалізацію стратегії зростання бізнесу з акцентом на розширенні роздрібного бізнесу та ММСБ. Разом із тим прогнозування та уточнення планових значень цільових показників розвитку наразі опинилось у стані паузи через надзвичайні події, пов'язані з поширенням коронавірусу COVID-19, які мають вплив зокрема на макроекономічне середовище. Повернення до штатного режиму планування, в т. ч. стратегічного, очікується в міру стабілізації ситуації.

Банк фокусується на кількох ключових напрямках, покликаних реалізувати стратегічні імперативи та цілі:

– посилення внутрішньої спроможності в частині роботи з клієнтами сегмента мікро-, малого та середнього бізнесу за рахунок оновлення операційної моделі, удосконалення та автоматизації внутрішніх процесів, поглиблення диференціації підходів до різних клієнтських груп усередині зазначеного сегмента, подальшого розвитку відповідних банківських продуктів із

збільшенням обсягів перехресних продажів та продуктового навантаження на клієнтів;

– подальша централізація процесів функціонування мережі банку, яка уможливорює економію коштів у частині операційних витрат;

– подальший технологічний розвиток, спрямований на діджиталізацію та автоматизацію процесів;

– розвиток сучасної системи управлінського обліку, яка дасть можливість посилити гнучкість та обґрунтованість прийняття управлінських рішень з огляду на деталізовані показники ефективності, розраховані для усіх ланок структури банку, як у розрізі бізнес-ліній, так і на рівні каналів і точок продажів;

– вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням адекватності регулятивного капіталу, що є необхідною передумовою для продовження реалізації стратегії в частині розвитку бізнесу [47].

Ощадбанк входить до трійки найбільших роботодавців у фінансовому секторі та займає сьоме місце серед найбільших роботодавців країни. Середній відсоток плинності кадрів становить 1,9%. Структура персоналу банку наведена на рис. 2.4.

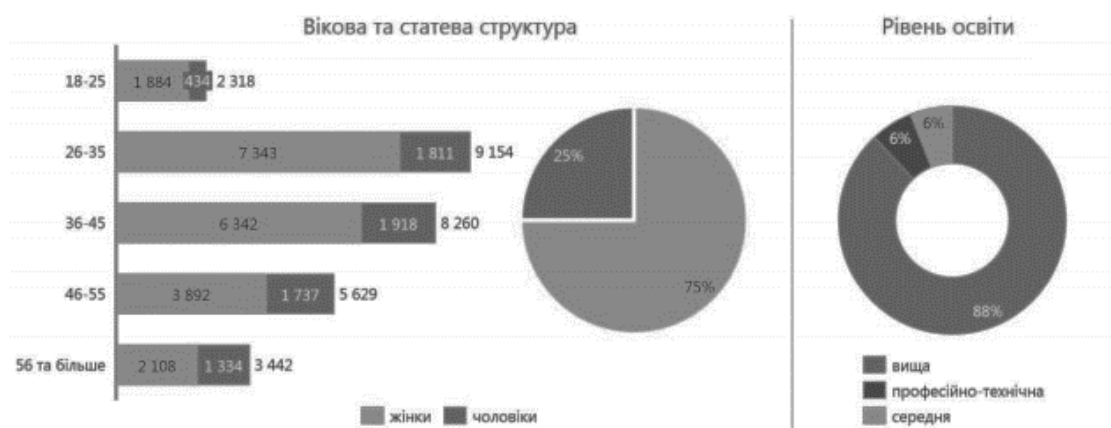

Рисунок 2.4 – Структура персоналу АТ «Ощадбанк»

Джерело: [47]

Робоча мережа АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2019 року нараховувала 2 343 установи, у тому числі 24 регіональні управління та 2 319 територіально відокремлених безбалансових відділень (без урахування зупинених за рішенням правління Ощадбанку 421 установи, що розташовані на територіях Донецької та Луганської областей, які не контролюються українською владою). Банк послідовно модернізує мережу відділень, поступово збільшуючи кількість відділень нового формату.

Протягом 2019 року було переведено до нового формату 53 відділення. Станом 31 грудня 2019 року мережа Ощадбанку нараховувала 656 установ нового формату, у тому числі 24 інклюзивні відділення, комплексно адаптовані до обслуговування клієнтів з інвалідністю.

Відбулися суттєві зрушення в розвитку системи управління ризиками та контролю за дотриманням норм (комплаєнс). Систему управління ризиками Ощадбанку приведено у відповідність із вимогами Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 11 червня 2018 року №64. Оновлена структура системи управління ризиками ґрунтується на розподілі обов'язків між підрозділами Ощадбанку з застосуванням моделі трьох ліній захисту:

- перша лінія – на рівні бізнес–підрозділів та підрозділів підтримки;
- друга лінія – на рівні підрозділу ризиків та підрозділу контролю за дотриманням норм (комплаєнс);
- третя лінія – на рівні департаменту внутрішнього аудиту. При цьому забезпечено незалежність підрозділів другої лінії захисту шляхом їх безпосереднього підпорядкування наглядовій раді. 2019–й став роком подальшого активного розвитку роздрібного бізнесу. Ощадбанк є одним з лідерів банківського ринку за динамікою портфеля депозитів фізичних осіб з часткою ринку 23% станом на кінець 2019 року [47].

Серед ключових досягнень у сфері інформатизації слід відзначити наступне:

– в рамках відповідної державної програми за підсумками доопрацювання своїх інформаційних систем Ощадбанк як уповноважений державою банк, що забезпечує банківське обслуговування надання житлових субсидій та пільг, реалізував механізм їх монетизації;

– вперше в Україні впроваджено сервіс SWIFT GPI, виконано оптимізацію міжнародних переказів та здійснено перехід на нову версію програмно-апаратного комплексу SWIFT 7.2;

– реалізовано проєкт по стандартизації банківських продуктів;

– реалізовано проєкт автоматизації взаємодії з ДП «Енергоринок»;

– впроваджено «Е-декларування» для Ощад 24/7;

– запроваджено нові сервіси в системі дистанційного обслуговування CorpLight та понад 30 доопрацювань для зручності клієнтів ММСБ [42].

Аналіз фінансового стану АТ «Ощадбанк» розпочнемо з аналізу динаміки активів, зобов'язань та власного капіталу за 2017–1 півріччя 2020 року (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «Ощадбанк» у 2017–2019рр., тис. грн.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2017 р.	
				абсолютне, тис грн.	відносне, %
1	2	3	4	5	6
Готівкові кошти та рахунки у НБУ	12228420	10600815	36692395	24463975	200
Кошти в банках	17028838	10910047	20155539	3126701	18
Кредити, надані клієнтам	74502538	67543176	65168344	-9334194	-13
Інвестиції	119871817	116590238	113616183	-6255634	-5
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	24800	24800	24800	0	0
Інвестиційна нерухомість	0	796869	809070	809070	100
Основні засоби та нематеріальні активи	7614578	8953527	9947977	2333399	31
Передплата з податку на прибуток	294694	267324	270256	-24438	-8
Інші активи	2276811	2065173	2416557	139746	6
Всього активів	233842496	217751969	249101121	15258625	7

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
Кошти банків	6435248	54074	58040	-6377208	-99
Кошти клієнтів	150151178	154016454	202143040	51991862	35
Кошти інших фінансових організацій	34548265	34496675	18303243	-16245022	-47
Інші запозичені кошти	7299686	6618734	4430083	-2869603	-39
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	533569	130137	369794	-163775	-31
Інші зобов'язання	719458	1013391	1782373	1062915	148
Субординований борг	2903463	2879790	2462640	-440823	-15
Всього зобов'язань	202590867	199209255	229549213	26958346	13
Статутний капітал	49724980	49724980	49724980	0	0
Непокритий збиток	-21020893	-33219707	-33008471	-11987578	57
Резерв переоцінки будівель	1822086	1821887	1817194	-4892	0
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	725456	215554	1018205	292749	40
Всього капіталу	31251629	18542714	19551908	-11699721	-37
Всього зобов'язань та капіталу	233842496	217751969	249101121	15258625	7

Джерело: фінансова звітність АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.1 можемо стверджувати, що АТ «Ощадбанк» нарощує обсяги банківської діяльності, про що свідчить зростання чистих активів банку на 7% у 2019 році у порівнянні з 2017 роком. Таке зростання відбулося на фоні скорочення кредитно-інвестиційного портфелю банку. Далі проаналізуємо динаміку структурних рішень у активах, зобов'язаннях та власному капіталі АТ «Ощадбанк» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка структури активів, зобов'язань та власного капіталу АТ «Ощадбанк» у 2017–2019рр., %

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2017 р.
1	2	3	4	5
Готівкові кошти та рахунки у НБУ	5,2	4,9	14,7	9,5
Кошти в банках	7,3	5,0	8,1	0,8
Кредити, надані клієнтам	31,9	31,0	26,2	-5,7

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5
Інвестиції	51,3	53,5	45,6	-5,7
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	0,0	0,0	0,0	0,0
Інвестиційна нерухомість	0,0	0,4	0,3	0,3
Основні засоби та нематеріальні активи	3,3	4,1	4,0	0,7
Передплата з податку на прибуток	0,1	0,1	0,1	0,0
Інші активи	1,0	0,9	1,0	0,0
Всього активів	100,0	100,0	100,0	0,0
Кошти банків	2,8	0,0	0,0	-2,7
Кошти клієнтів	64,2	70,7	81,1	16,9
Кошти інших фінансових організацій	14,8	15,8	7,3	-7,4
Інші запозичені кошти	3,1	3,0	1,8	-1,3
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	0,2	0,1	0,1	-0,1
Інші зобов'язання	0,3	0,5	0,7	0,4
Субординований борг	1,2	1,3	1,0	-0,3
Всього зобов'язань	86,6	91,5	92,2	5,5
Статутний капітал	159	268	254	95,2
Непокритий збиток	-67	-179	-169	-101,6
Резерв переоцінки будівель	6	10	9	3,5
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	2	1	5	2,9
Всього капіталу	13	9	8	-5,5
Всього зобов'язань та капіталу	100	100	100	x

Джерело: фінансова звітність АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.2 можемо стверджувати, що суттєвих структурних зрушень, окрім зростання частки коштів клієнтів у пасивах банку, не відбулося. Слід звернути уваги щодо структури активів, що банк також збільшив частку коштів, які зберігаються у готівковому вигляді. Розрахуємо основні показники фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Розрахунок основних коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «Ощадбанк» у 2017–2019 рр.

№	Показник	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. до 2017р.
1	2	3	4	5	6
1	Власний капітал, тис. грн.	31251629	18542714	19551908	-11699721
2	Зобов'язання, тис. грн.	202590867	199209255	229549213	26958346

Продовження таблиці 2.3

1	2	3	4	5	6
3	Активи загальні, тис. грн.	233842496	217751969	249101121	15258625
4	Активи дохідні, тис. грн.	211427993	195068261	198964866	-12463127
5	Активи не дохідні, тис. грн.	22414503	22683708	50136255	27721752
6	Активи капіталізовані, тис. грн.	7614578	8953527	9947977	2333399
7	Коефіцієнт надійності	0,154	0,093	0,085	-0,1
8	Коефіцієнт фінансового важеля	6,5	10,7	11,7	5,3
9	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	0,134	0,085	0,078	-0,1
10	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,244	0,483	0,509	0,3
11	Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом	0,148	0,095	0,098	-0,05
12	Мультиплікатор капіталу	7	12	13	5,3

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.3 можемо стверджувати, що коефіцієнт надійності протягом аналізованого періоду не відповідає нормативному значенню, тобто не перевищує 30%, що свідчить про недостатній рівень забезпеченості наявних зобов'язань власним капіталом. Також як негативне явище можемо відмітити тенденцію цього показника до зниження. Низьке значення цього показника зумовлено значним обсягом накопиченого збитку, що суттєво скорочує суму власного капіталу. Відповідно коефіцієнт фінансового важеля має тенденцію до зростання, що свідчить про збільшення рівня залежності від зовнішніх джерел фінансування банківської діяльності.

Коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів має негативну тенденцію до скорочення і у 2018 та 2019 роках перестав відповідати рекомендованому значенню, а саме, нижче 10%. Коефіцієнт захищеності власного капіталу відповідає нормативному значенню, тобто не перевищує 1. Але його тенденція

до зростання свідчить про менш раціональну структуру активів банку, тобто активи банку заморожені у капіталізованих активах.

Скорочення коефіцієнта захищеності дохідних активів власним капіталом свідчить про зростання фінансових ризиків та погіршення діяльності банку. Зростаюча тенденція показника мультиплікатора капіталу є негативною і свідчить, що скорочення капіталу банку відбувається більш швидкими темпами ніж скорочення активів. Розрахуємо основні показники ділової активності АТ «Ощадбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.4 та табл. 2.5).

Таблиця 2.4 – Розрахунок основних коефіцієнтів ділової активності в частині пасивів АТ «Ощадбанк» у 2017–2019рр.

№	Показник	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. до 2017р.
1	Загальні пасиви, тис. грн.	233842496	217751969	249101121	15258625
2	Зобов'язання, тис. грн.	202590867	199209255	229549213	26958346
3	Строкові депозити, тис. грн.	82039001	86901942	92770622	10731621
4	Міжбанківські кредити отримані, тис. грн.	6435248	54074	58040	-6377208
5	Кредитний портфель, тис. грн.	74502538	67543176	65168344	-9334194
6	Активи дохідні, тис. грн.	211427993	195068261	198964866	-12463127
7	Коефіцієнт активності залучення зобов'язань банку	0,866	0,915	0,922	0,06
8	Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	0,028	0,000	0,000	-0,03
9	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,351	0,399	0,372	0,02
10	Коефіцієнт активності використання зобов'язань у дохідних активах	0,96	1,02	1,15	0,20
11	Коефіцієнт активності використання зобов'язань у кредитному портфелі	2,72	2,95	3,52	0,80
12	Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитному портфелі	1,10	1,29	1,42	0,32

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.4 можемо стверджувати, що банк більш активний у залученні коштів із зовнішніх джерел фінансування, особливо за рахунок коштів клієнтів. АТ «Ощадбанк» незначно знизив ділову активну активність щодо залучення міжбанківських кредитів. А щодо ділової активності у забезпеченні фінансування за рахунок строкових депозитів динаміка є зростаючою. Відповідно відбувається зростання використання зобов'язань у доходних активах банку та кредитно–інвестиційному портфелі зокрема.

Таблиця 2.5 – Розрахунок основних коефіцієнтів ділової активності в частині активів АТ «Ощадбанк» у 2017–2019рр.

№	Показник	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. до 2017р.
1	Загальні активи, тис. грн.	233842496	217751969	249101121	15258625
2	Активи доходні, тис. грн.	211427993	195068261	198964866	-12463127
3	Кредитний портфель, тис. грн.	74502538	67543176	65168344	-9334194
4	Портфель цінних паперів, тис. грн.	119871817	116615038	113640983	-6230834
5	Коефіцієнт рівня доходних активів	0,904	0,896	0,799	-0,11
6	Коефіцієнт кредитної активності	0,319	0,310	0,262	-0,06
7	Коефіцієнт загальної інвестиційної активності	0,513	0,536	0,456	-0,06
8	Коефіцієнт інвестицій у доходних активах	0,567	0,598	0,571	0,004

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.5 можемо стверджувати, що скорочення рівня доходних активів свідчить про зниження ділової активності банку щодо скорочення його доходних активів. Ділова активність банку у сфері кредитування поступово знижується. Водночас відбувається скорочення інвестування у цінні папери, у зв'язку з погашення облігацій внутрішньої державної позики. Розрахуємо основні показники ліквідності АТ «Ощадбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Розрахунок основних коефіцієнтів ліквідності АТ «Ощадбанк» у 2017–2019рр.

№	Показник	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. до 2017р.
1	Високоліквідні активи, тис. грн.	29257258	21510862	56847934	27590676
2	Робочі активи (оборотні активи), тис. грн.	223656413	205669076	235657261	12000848
3	Загальні активи, тис. грн.	233842496	217751969	249101121	15258625
4	Активи дохідні, тис. грн.	211427993	195068261	198964866	-12463127
5	Ліквідні цінні папери, тис. грн.	119871817	116590238	113616183	-6255634
6	Зобов'язання банку, тис. грн.	202590867	199209255	229549213	26958346
7	Кошти клієнтів до запитання, тис. грн.	68112177	67114512	109372418	41260241
8	Строкові депозити, тис. грн.	82039001	86901942	92770622	10731621
9	Коефіцієнт високоліквідних активів	0,131	0,105	0,241	0,11
10	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,154	1,093	1,085	-0,07
11	Коефіцієнт співвідношення позик і депозитів	2,577	2,245	2,145	-0,43
12	Коефіцієнт ліквідних цінних паперів	0,513	0,535	0,456	-0,06
13	Коефіцієнт структурного співвідношення вкладів	0,830	0,772	1,179	0,35

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

Управління ліквідністю здійснюється шляхом прогнозування та управління грошовими потоками, лімітування строкових розривів між активами і зобов'язаннями, а також забезпечення необхідного обсягу як первинної, так і вторинної ліквідності (вона представлена портфелем високоліквідних державних цінних паперів, що можуть бути використані для термінового задоволення потреб банку в ліквідних коштах у разі їх непрогнозованого відтоку). Виконання нормативів ліквідності протягом 2019 року здійснювалося з суттєвим запасом за всіма показниками, включаючи Н6 (короткострокова ліквідність) – нормативне значення >60%, факт 80,5% та LCR (коефіцієнт покриття ліквідністю) – нормативне значення >100%, факт 269%.

Протягом 2019 року АТ «Ощадбанк» постійно підтримував достатній запас первинної (каса, коррахунок в НБУ та коррахунки в інших банках) та вторинної (портфель ОВДП та депозитні сертифікати НБУ) ліквідності. Станом на 31

грудня 2019 року обсяги первинної та вторинної ліквідності становили відповідно 54,9 млрд грн (23,9% покриття зобов'язань запасом ліквідності) та 72,6 млрд грн (31,6% покриття зобов'язань запасом ліквідності). Значний обсяг ліквідних активів у портфелі банку дає можливість покрити відтоки коштів клієнтів навіть за умови реалізації стрес-сценарію, без загрози для безперервності бізнесу. Розрахуємо основні показники ефективності управління АТ «Ощадбанк» та проведемо аналіз їх динаміки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Розрахунок основних коефіцієнтів ефективності управління АТ «Ощадбанк» у 2017–2019рр.

№	Показник	2017р.	2018р.	2019р.	Відхилення 2019р. до 2017р.
1	Чистий прибуток, тис. грн.	558523	162239	255159	-303364
2	Загальні активи, тис. грн.	233842496	217751969	249101121	15258625
3	Дохідні активи, тис. грн.	211427993	195068261	198964866	-12463127
4	Капітал, тис. грн.	31251629	18542714	19551908	-11699721
5	Рентабельність активів, %	0,24	0,07	0,10	-0,14
6	Рентабельність дохідних активів, %	0,26	0,08	0,13	-0,14
7	Рентабельність капіталу, %	1,8	0,9	1,3	-0,48

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.7 можемо стверджувати, що ефективність управління АТ «Ощадбанк» має стабільну тенденцію до зростання, про що свідчить динаміка до зростання усіх показників рентабельності діяльності.

Ключовими проектами Ощадбанку на 2020 рік є наступні:

- 1) «Крок до діджитал-банку» – створення технологічної інтеграційно-цифрової платформи та побудова мікросервісної архітектури;
- 2) централізація мережі (проект здійснюватиметься за підтримки ЄБРР);
- 3) Improvement of Payment Service («Покращення платіжного сервісу») – створення зручного онлайн-сервісу для здійснення платежів клієнтами – фізичними та юридичними особами;
- 4) розвиток сучасної автоматизованої системи управлінського обліку (проект здійснюється за підтримки ЄБРР);

5) посилення позицій банку в сегменті ММСБ (проект здійснюється за підтримки ЄБРР);

6) розвиток системи дистанційного обслуговування CorpLight;

7) автоматизація кредитних процесів ММСБ та побудова єдиного вікна.

До основних ризиків для реалізації стратегії розвитку та планів на 2020 рік належать ймовірний пролонгований та мультиплікований негативний вплив подій, пов'язаних з поширенням коронавірусу COVID–19, геополітичний ризик, ризик згорання/стагнації реформ у країні та/або значних змін у макросередовищі, ризик дефіциту компетенцій в умовах мінливого технологічного середовища, виклики конкуренції та недостатність автоматизації, ризик змін в інтересах стратегічних партнерів та потенційних інвесторів.

2.2 Аналіз динаміки та структури кредитно–інвестиційного портфелю банку

Кредити, надані клієнтам, являють собою фінансові активи, які не є похідними фінансовими інструментами, з фіксованими або визначеними платежами погашення основної суми боргу та процентами на непогашену суму боргу, окрім тих, які були класифіковані в інші категорії фінансових активів. Підчас первісного визнання кредити оцінюються в залежності від результатів тестування грошових потоків (SPPI тест). Кредити, надані клієнтам оцінюються: за амортизованою вартістю з використанням методу ефективного відсотка за вирахуванням резервів під очікувані кредитні збитки та за справедливою вартістю через прибуток або збиток. У такому випадку очікувані кредитні збитки не визнаються.

Проаналізуємо динаміку валового та чистого загального обсягу кредитного портфелю банку (рис. 2.5). За даними рис. 2.5 можемо стверджувати, обсяг валового кредитного портфелю досліджуваного банку стабільно

скорочується, що пов'язано з поступовим скороченням проблемного кредитного портфелю банку та списанням створених під нього резервів. Чистий кредитний портфель банку протягом 2017–2019 років мав тенденцію до скорочення.

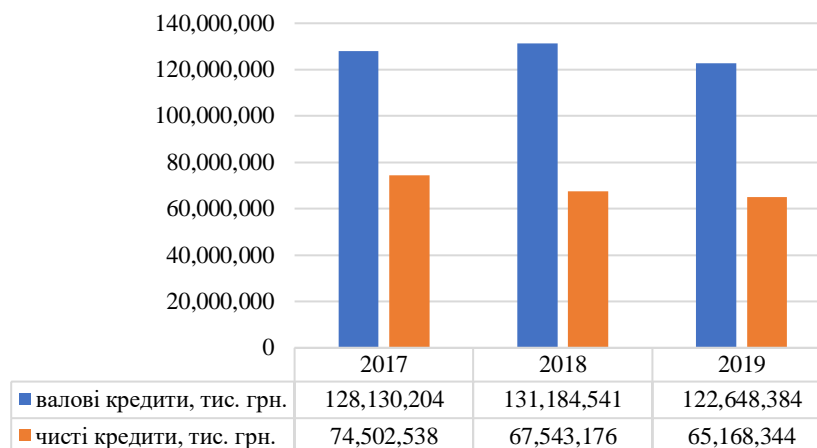

Рисунок 2.5 – Динаміка валового та чистого кредитного портфелю АТ «Ощадбанк», тис. грн.

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

Далі проаналізуємо динаміку обсягу чистого кредитного портфелю банку у розрізі типів клієнтів (юридичні та фізичні особи), видів валют (у національній та іноземній валюті) та у розрізі галузей економіки.

На рис. 2.6 наведено динаміку обсягу чистого кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі типів клієнтів.

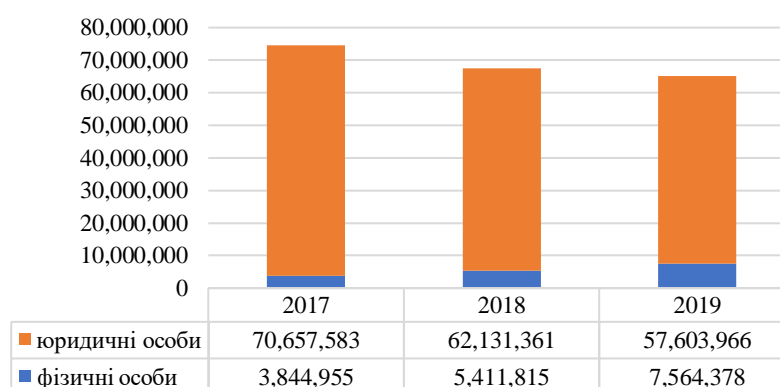

Рисунок 2.6 – Динаміка обсягу чистого кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі типів клієнтів, тис. грн.

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними рис. 2.6 можемо стверджувати, що в середньому за аналізований період частка кредитів юридичним особам складала 91%, а фізичних осіб – 9%. Кредитний портфель представлено насамперед заборгованістю корпоративних клієнтів – 80%, а також фізичних осіб – 12% та клієнтів ММСБ – 8%. Слід вказати на тенденцію нарощування обсягу кредитування фізичних осіб.

АТ «Ощадбанк» у 2019 році утримував свої позиції на ринку (І місце на ринку пасивів юридичних осіб) та працював над диверсифікацією клієнтської бази, передусім шляхом залучення нових клієнтів з приватного сектора економіки (понад 500 нових клієнтів). Чистий кредитний портфель корпоративного бізнесу станом на кінець 2019 року становив 52,4 млрд грн.

Серед ключових досягнень корпоративного бізнесу слід відзначити таке: розпочато розрахунки за електроенергію на новому сегменті енергетичного ринку, «Ринок на день наперед», у режимі 24/7 – банк наразі обслуговує рахунки більше 600 учасників, в рамках програм фінансування муніципалітетів було профінансовано бюджети розвитку міст на суму 1,6 млрд грн, активна реалізація програм з фінансування проєктів з будівництва об'єктів виробництва електроенергії з використанням альтернативних джерел (укладено кредитних договорів на суму 144,8 млн євро). На рис. 2.7 наведено динаміку обсягу чистого кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі видів валют.

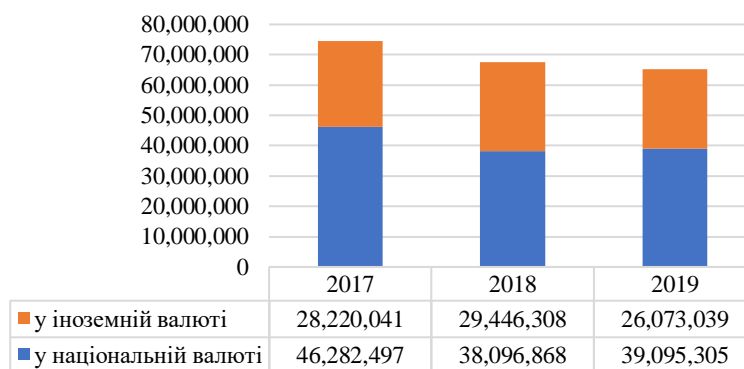

Рисунок 2.7 – Динаміка обсягу чистого кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі валют, тис. грн.

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними рис. 2.7 можемо стверджувати, що частка кредитів у національній валюті за аналізований період складала в середньому 59%, а в іноземній валюті – 41%. Обсяг кредитного портфелю у іноземній валюті залишається відносно сталим, що пов'язано з коливанням валютного курсу.

У табл. 2.8 проаналізуємо динаміку обсягу валового кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі галузей.

Таблиця 2.8 – Динаміка обсягу валового кредитного портфелю АТ «Ощадбанк» у розрізі галузей, тис. грн.

Галузі	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019р. до 2017р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Енергетика	33 628 310	40 524 798	39 254 829	5 626 519	16,7
Будівництво та нерухомість	27 592 916	21 607 706	19 369 732	-8 223 184	-29,8
Нафтогазова та хімічна промисловість	17 970 271	19 921 161	16 410 402	-1 559 869	-8,7
Виробництво і переробка харчових продуктів та напоїв	17 532 470	19 616 543	15 815 768	-1 716 702	-9,8
Фізичні особи	7 047 365	8 944 105	10 881 989	3 834 624	54,4
Торгівля	9 471 934	7 443 215	6 568 620	-2 903 314	-30,7
Гірничодобувна та металургійна промисловість	8 059 180	4 673 952	3 781 515	-4 277 665	-53,1
Сільське господарство	3 332 316	3 707 657	3 589 413	257 097	7,7
Машинобудування	1 606 760	1 508 236	2 136 894	530 134	33,0
Органи місцевого самоврядування	300	202 651	1 578 192	1 577 892	525964,0
Виробництво промислових та товарів народного споживання	603 702	832 679	1 177 050	573 348	95,0
Транспорт	408 965	1 160 718	887 547	478 582	117,0
Будівництво та ремонт доріг	426 812	603 064	624 248	197 436	46,3
Послуги	247 225	290 653	355 912	108 687	44,0
Медіа та зв'язок	1 093	7 330	126 244	125 151	11450,2
Фінансові послуги	192 359	99 495	34 211	-158 148	-82,2
Видавнича діяльність	2 031	25 317	25 085	23 054	1135,1
Інші	6 195	15 261	30 733	24 538	396,1
Разом	128 130 204	131 184 541	122 648 384	-5 481 820	-4,3

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.8 можемо стверджувати, що найбільш обсяги кредитування припадають на такі галузі як енергетика, будівництво та нерухомість, нафтогазова та хімічна промисловість, виробництво та переробка харчових продуктів та напоїв. Водночас за двома найбільшими галузями спостерігається стабільне скорочення обсягів кредитування. Суттєвий приріст характерний для галузі машинобудування, виробництва товарів промислового та народного споживання, транспорту, фізичних осіб.

За обсягом чистих кредитів, виданих клієнтам ММСБ, банк піднявся на 5 місце у 2019 році; при цьому чистий кредитний портфель ММСБ збільшився на 1,6 млрд грн. За 2019 рік клієнтам ММСБ видано 3,2 тис. кредитів на суму 4,3 млрд грн, з них – 1,7 тис. кредитів на суму 548,6 млн грн у рамках програми х мікrokредитування. Обсяг наданих кредитів клієнтам ММСБ галузі АПК збільшився порівняно з 2018 роком на 0,9 млрд грн і становив на кінець 2019 року 2,2 млрд грн.

У 2019 році Ощадбанк активно розвивав партнерські програми кредитування клієнтів ММСБ. Протягом 2019 року залучено 78 нових партнерів. У рамках партнерських програм надано кредитів на 372 млн грн. Загалом станом на кінець 2019 року банк співпрацює зі 162 партнерами. У 2019 році Ощадбанк продовжував фінансування бізнесу спільно з міжнародними фінансовими організаціями.

Станом на кінець 2019 року кредитний портфель в рамках спільних кредитних програм з Німецько–Українським Фондом (Фонд розвитку підприємництва), WNISEF (програма «Соціальне підприємство»), Європейським інвестиційним банком та Європейським інвестиційним фондом становить 2,2 млрд грн.

У табл. 2.9 представлено динаміку основних видів кредитування фізичних осіб у досліджуваному банку. За даними табл. 2.9 можемо стверджувати, що найбільший обсяг кредитування фізичних осіб забезпечується з використанням платіжних карток і обсяг такого кредитування зріс на 75,5% у 2019 році у порівнянні з 2017 роком. Але найбільший приріст за аналізований період показав

обсяг автокредитів – у майже 3 рази у 2019 році у порівнянні з 2017 роком. Тенденцію до скорочення мають тільки споживчі кредити, забезпечені нерухомістю та гарантією.

Таблиця 2.9 – Динаміка обсягів кредитування фізичних осіб АТ «Ощадбанк» у розрізі основних видів кредитів, тис. грн.

Вид кредиту	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019р. до 2017р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Кредити з використанням платіжних карток	2336759	3338155	4100037	1 763 278	75,5
Автокредити	621189	1316830	2287008	1 665 819	268,2
Іпотечні кредити	1562286	1716534	1803507	241 221	15,4
Споживчі кредити, забезпечені нерухомістю та гарантіями	1664159	1685499	1556912	-107 247	-6,4
Інші споживчі кредити	862972	887087	1134525	271 553	31,5

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За 2019 рік чистий кредитний портфель роздрібного бізнесу збільшився на 2,2 млрд грн. АТ «Ощадбанк» активно видає автокредити, іпотечні кредити, а у 2019 році вийшов на такі ринки кредитування, як кредити готівкою (кеш-кредити) та кредити на придбання автомобіля з пробігом. Зокрема, за підсумками року банк видав удвічі більше автокредитів, ніж у 2018 році, та посів друге місце на ринку за обсягами автокредитування з часткою ринку 20% (що на 6 відсоткових пунктів більше ніж у попередньому році).

З усіх іпотечних кредитів, виданих усіма українськими банками у 2019 році, третина – це кредити від Ощадбанку. Кількість кеш-кредитів, а це новий ринок для банку, становила понад 11 тис. на кінець 2019 року. Успіху роздрібного бізнесу сприяє, серед іншого, розширення партнерської мережі. Так, у 2019 році реалізовано понад 30 партнерських програм у сфері автокредитування та встановлено партнерські стосунки з понад 100 компаніями, що опікуються «зеленою енергією».

Інвестиції, що оцінюються за амортизованою вартістю, являють собою інвестиції в боргові цінні папери, які утримуються у рамках бізнес–моделі, мета якої досягається шляхом отримання договірних грошових потоків, які є виключно платежами у рахунок основної суми боргу та процентів на непогашену частину основної суми. Після первісного визнання ці інвестиції оцінюються за амортизованою вартістю з використанням методу ефективного відсотка. Інвестиції, що оцінюються за амортизованою вартістю, відображаються за вирахуванням резервів під очікувані кредитні збитки.

Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, являють собою інвестиції в боргові цінні папери, які утримуються у рамках бізнес–моделі, мета якої досягається як шляхом отримання договірних грошових потоків, які є виключно платежами у рахунок основної суми боргу та процентів на непогашену частину основної суми, так і шляхом продажу. Такі боргові цінні папери первісно визнаються за справедливою вартістю плюс витрати на проведення операції.

Інвестиції, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, являють собою інвестиції в боргові цінні папери, які не відповідають критеріям щодо їх подальшої оцінки за амортизованою вартістю або за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Витрати на операції з придбання таких інвестицій відображаються у консолідованому звіті про прибутки і збитки та інший сукупний дохід на момент їх здійснення.

Далі проаналізуємо динаміку та структуру інвестиційної складової кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк» (табл. 2.10).

За даними табл. 2.10 можемо стверджувати, що в середньому за аналізований період 92% інвестиційного портфелю банку складала державні боргові цінні папери. І якщо їх частка у 2017 році складала 91%, то у 2019 році вже 84%. Змінюється лише структура державних боргових цінних паперів за строком погашення. Якщо у 2017 році переважали середньострокові державні боргові цінні папери, то за аналізований період їх частка суттєво скоротилась, і зросла – довгострокових та короткострокових.

Таблиця 2.10 – Динаміка інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк», тис.

грн.

Інвестиції	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019р. до 2017р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Короткострокові державні боргові цінні папери	15119564	31853724	13839091	-1 280 473	-8,5
Середньострокові державні боргові цінні папери	45594897	27657721	33453791	-12 141 106	-26,6
Довгострокові державні боргові цінні папери	28918281	49895732	48133117	19 214 836	66,4
Державні боргові цінні папери для виплати бюджетної заборгованості з податку на додану вартість	193131	98245	0	-193 131	-100,0
Боргові зобов'язання НБУ	5659282	4505918	16022787	10 363 505	183,1
Облігації, випущені підприємствами	2025228	1640766	848994	-1 176 234	-58,1
Облігації, випущені органами місцевого самоврядування	0	420090	452995	452 995	100,0
Облігації, випущені Державною іпотечною установою	854354	855113	516538	-337 816	-39,5
Векселі	1396	0	0	-1 396	-100,0
Акції компаній	44510	33570	412526	368 016	826,8
Всього інвестицій валові	98410643	116960879	113679839	15 269 196	15,5
Резерв	306250	370641	63656	-242 594	-79,2
Всього інвестицій чисті	98104393	116590238	113616183	15 511 790	15,8

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

Станом на 30 червня 2020 року на виконання умов договору про зберігання запасів готівки Національного банку, в якості застави передано державні боргові цінні папери України балансовою вартістю 10743738 тисяч гривень, а саме: які обліковуються за амортизованою собівартістю балансовою вартістю 1549707 тисяч гривень; які обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки балансовою вартістю 9194031 тисяча гривень. Станом на 31 грудня 2019 року за цим же договором були передані державні боргові цінні папери України балансовою вартістю 9341196 тисяч гривень, а саме: які обліковуються за амортизованою собівартістю балансовою вартістю 1

372807 тисяч гривень; які обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки балансовою вартістю 7968389 тисяч гривень.

Станом на 30 червня 2020 року та на 31 грудня 2019 року державні боргові цінні папери України, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через прибутки/збитки балансовою вартістю 439303 тисячі гривень та 378601 тисяча гривень, відповідно, були використані як забезпечення за кредитами, отриманими від Фонду розвитку підприємництва (раніше – Німецько–Український фонд).

Банк, згідно з умовами генерального кредитного договору, укладеного з Національним банком України надав у заставу державні боргові цінні папери України, станом на 30 червня 2020 року та 31 грудня 2019 року балансова вартість переданих активів становить 11051197 тисяч гривень та 10153684 тисячі гривень, відповідно. В заставу передано цінні папери, що обліковуються за амортизованою собівартістю балансовою вартістю 5373542 тисячі гривень (31 грудня 2019 року: 4777921 тисяча гривень) та цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю з визнанням переоцінки через інший сукупний дохід, балансовою вартістю 5677655 тисяч гривень (31 грудня 2019 року: 5375762 тисячі гривень).

Акції компаній – це інвестиції в інструменти капіталу призначені як такі, що оцінюються за справедливою вартістю з відображенням результату переоцінки в іншому сукупному доході, представлені переважно акціями платіжних систем Visa і Mastercard.

2.3 Оцінка якості, ризиковості та ефективності управління кредитно–інвестиційним портфелем банку

Станом на 30 червня 2020 року та на 31 грудня 2019 року сума первісного знецінення за створеними (знеціненими) кредитами, визнана при їхньому первісному визнанні, що не включена до складу резервів, становила 10847317

тисяч гривень та 10672992 тисячі гривень, відповідно. Станом на 30 червня 2020 року та на 31 грудня 2019 року кредити, надані клієнтам, що прострочені більше 90 днів, становили 42100837 тисяч гривень та 59767650 тисяч гривень, що склали 39% та 49% загальної суми кредитів клієнтів до вирахування резервів під очікуванні кредитні збитки та коригування процентного доходу, відповідно.

30 червня 2020 року банком було здійснено списання кредитів, наданих клієнтам Кримського республіканського управління, в розмірі 25040020 тисяч гривень в гривневому еквіваленті, що становили 42% від обсягу кредитів, наданих клієнтам, що прострочені понад 90 днів станом на 31 грудня 2019 року. Як результат проведеного списання кредитів за рахунок резерву під очікуванні кредитні збитки, у звітному періоді відбулось зменшення суми кредитів, наданих клієнтам та резерву під очікуванні кредитні збитки.

Банк очікує, що значна частина кредитів, наданих клієнтам (крім кредитів, наданих клієнтам Кримського республіканського управління та клієнтам відділень Луганського та Донецького регіонального управління, що знаходяться на території, яка не контролюється українською владою), за якими має місце прострочення платежів більше 90 днів, будуть погашені за рахунок власних надходжень позичальників або реалізації забезпечення. Такі очікування банку ґрунтуються на тому, що значна частина прострочених корпоративних кредитів забезпечена ліквідною заставою, та надана підприємствам, які мають потенційну можливість відновити власну платоспроможність. Спроможність банку отримати платежі по простроченим кредитами фізичних осіб пояснюється тим, що такі кредити переважно забезпечені нерухомістю або транспортними засобами. Більше того, навіть у разі недостатньої вартості забезпечення для погашення кредиту, банк не втрачає права вимоги на отримання платежів від позичальника до повного погашення кредиту [42].

У 2019 році АТ «Ощадбанк» досягнув найбільших успіхів за темпами зменшення NPL серед державних банків – за рік обсяг непрацюючих кредитів скоротився на 21%. Банк лідирує за обсягами погашення проблемної заборгованості – загальний обсяг погашень у 2019 році становив 3,7 млрд грн,

або 57% від загального обсягу погашення NPL, отриманого чотирма державними банками. На рис. 2.8 представлено динаміку проблемного кредитного портфелю банку та рівень NPL.

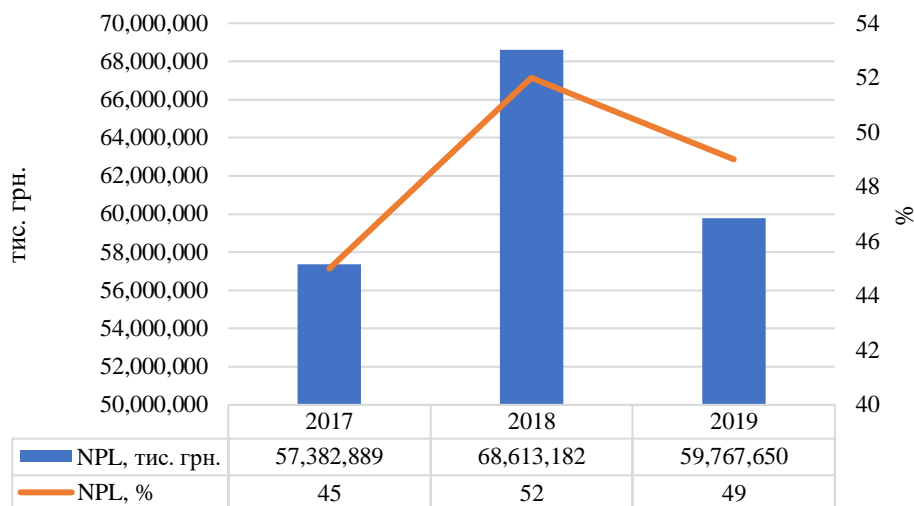

Рисунок 2.8 – Динаміка якості кредитного портфелю АТ «Ощадбанк»

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

Також АТ «Ощадбанк» найбільш активно застосовує норми Закону України «Про фінансову реструктуризацію», який надає ефективний інструментарій для врегулювання проблемної заборгованості корпоративних клієнтів. За 2019 рік банком проведено реструктуризацій в рамках цього закону на загальну суму 9 млрд грн. Крім того, для захисту своїх інтересів АТ «Ощадбанк» активно використовує судові механізми. У 2019 році отримано судових рішень на користь банку на загальну суму 11,6 млрд грн.

Також на виконання вимог постанови Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року №97 «Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України» АТ «Ощадбанк» розроблено стратегію управління проблемними активами та оперативний план, у якому визначено фінансові, організаційні і технологічні заходи, що впроваджуються для реалізації стратегії управління проблемними активами.

Порівняємо якість та ризиковість кредитних портфелів ТОП–20 банків за розміром активів станом на 31 грудня 2019 року (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Порівняння якості та ризиковості кредитних портфелів ТОП–20 банків за розміром активів станом на 31 грудня 2019 року

Банк	Валові кредити, млн. грн.	Чисті кредити, млн. грн.	NPLs, млн. грн.	NPLs, %	Резерви, млн. грн.	Покриття NPLs резервами, %
1. Приватбанк	297 570	61 033	239 197	80	236 537	99
2. Ощадбанк	122 648	65 168	77 336	49	57 480	74
3. Укрексімбанк	109 603	53 482	69 534	58	56 121	81
4. Укргазбанк	46 233	38 835	9 243	21	7 398	80
5. Райффайзен банк	50 697	47 879	3 665	7	2 818	77
6. Альфа банк	55 077	39 200	21 735	38	15 877	73
7. ПУМБ	40 577	32 886	7 233	18	7 691	106
8. Укрсиббанк	23 346	21 371	1 822	8	1 975	108
9. ОТП банк	29 661	25 311	5 369	18	4 350	81
10. Креді агріколь банк	25 061	23 224	1 424	6	1 837	129
11. Сітібанк	5 495	5 489	46	1	6	13
12. Сбербанк	42 758	11 360	34 606	80	31 398	91
13. Банк Південний	14 522	13 025	1 592	11	1 497	94
14. Прокредитбанк	16 563	16 123	786	5	440	56
15. Таскомбанк	13 109	12 354	1 334	10	755	57
16. Кредобанк	12 347	11 684	1 147	9	663	58
17. Універсалбанк	11 970	9 743	2 428	20	2 227	92
18. ING банк Україна	8 307	7 691	888	11	616	69
19. Банк Восток	6 946	6 705	238	4	241	101
20. Мегабанк	7 332	6 657	1087	15	675	62

Джерело: розраховано за даними НБУ

За даними табл. 2.11 можемо стверджувати, що серед ТОП–20 банків досліджуваній банк має найбільший за обсягом чистий кредитний портфель і другий за обсягом проблемних кредитів після АТ КБ «Приватбанк». За часткою проблемних кредитів у кредитному портфелі АТ «Ощадбанк» знаходиться на четвертому місці після АТ КБ «Приватбанк», АТ «Сбербанк» та АТ «Укрексімбанк». Рівень покриття проблемного кредитного портфелю досліджуваного банку резервами складає 74%.

Щодо ризиковості кредитно–інвестиційного портфелю, то динаміку основних нормативів узагальнено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Динаміка нормативних показників щодо кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк»

Показник	Нормативне значення	2017 рік	2018 рік	2019 рік
H11 – норматив інвестування в цінні папери за кожною установою	Не більше 15%	0,05	0,05	0,05
H12 – норматив загальної суми інвестування	Не більше 60%	0,14	0,14	0,14
H7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	Не більше 25%	22,31	23,72	21,60
H8 – норматив великих кредитних ризиків	Не більше 8–ми кратного розміру регулятивного капіталу	404,79	362,52	318,56
H9 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов’язаними з банком особами	Не більше 5%	0,81	0,49	0,56

Джерело: за даними статистичної звітності АТ «Ощадбанк»

Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років максимальний кредитний ризик за кредитами, наданими клієнтам, становив 67543176 тисяч гривень та 74502538 тисяч гривень, відповідно. Станом на 31 грудня 2018 та 2017 років кредити валовою балансовою вартістю 60854789 тисяч гривень (46%) та 60448050 тисяч гривень (47%) відповідно, були надані десятьом позичальникам, що становить значну концентрацію. Станом на 31 грудня 2018 років максимальний кредитний ризик за кредитами, наданими клієнтам, що відносяться до Кримського республіканського управління та до Донецького і Луганського регіональних управлінь, становив 595 733 тисячі гривень (31 грудня 2017 року: 422315 тисяч гривень). Станом на 30 червня 2020 року та 31 грудня 2019 року максимальний кредитний ризик за кредитами, наданими клієнтам, становив 68273267 тисяч

гривень та 65168344 тисячі гривень, відповідно. Станом на 30 червня 2019 року та 31 грудня 2018 року кредити валовою балансовою вартістю 56682035 тисяч гривень (53%) та 55784116 тисяч гривень (45%) відповідно, були надані десятком позичальникам, що становить значну концентрацію.

Поточна система управління кредитними ризиками в Ощадбанку забезпечує своєчасне та адекватне виявлення, вимірювання, моніторинг, звітування, контроль і пом'якшення кредитних ризиків як на індивідуальній, так і на портфельній основі. Кредитна політика Ощадбанку визначає загальні підходи та основні пріоритети при здійсненні активних операцій, повноваження колегіальних органів банку при прийнятті рішень щодо активних операцій з контрагентами, ризик–правила здійснення нових активних операцій, зміни умов здійснення активних операцій та вжиття заходів для врегулювання заборгованості з контрагентами, мінімізацію та диверсифікацію ризиків при здійсненні активних операцій, забезпечення здійснення постійного контролю над структурою та якістю кредитного портфеля, в т.ч. міжбанківського та інвестиційного портфелів.

Під час оцінювання ризиків та прийняття рішень щодо надання кредиту конкретному позичальнику – юридичній особі або фізичній особі – підприємцю, що отримує кредит на ведення підприємницької діяльності, Ощадбанк бере до уваги фінансовий стан, кредитоспроможність та платоспроможність позичальника, фінансовий стан групи позичальника (тобто враховує юридичні або економічні взаємозв'язки з пов'язаними компаніями), результати аналізу ринку, ризику, пов'язані з галуззю, в якій позичальник здійснює господарську діяльність, та ринкові позиції бізнесу позичальника.

Крім того, належна увага приділяється таким факторам, як якість менеджменту позичальника, місцезнаходження та географія бізнесу, рівень концентрації постачальників/клієнтів, боргове навантаження, результати оцінювання ліквідності та достатності запропонованої застави з точки зору кредитного ризику. Перед тим як ухвалити рішення про надання кредитів банк оцінює потенційних позичальників, використовуючи власну внутрішню

рейтингову шкалу. Процедура прийняття рішень щодо надання споживчих кредитів є стандартизованою. Максимальні ліміти по кредитах встановлюються з урахуванням рівня доходу потенційного позичальника, стабільності його майбутніх доходів, ліквідності та якості застави. Під час ухвалення рішень щодо здійснення активних операцій з банками–нерезидентами Ощадбанк враховує результати оцінювання ризику країни. Рівень толерантності до трансфертного ризику та ризику інвестицій у дочірні компанії банком встановлено на нульовому рівні.

Метою оцінки кредитних ризиків є визначення очікуваних кредитних збитків від дефолту. Оцінювання кредитного ризику для цілей управління ризиками є комплексним і вимагає використання певної моделі. Банк оцінює кредитний ризик, використовуючи ймовірність дефолту (PD), експозицію під ризиком (EAD) та збиток від дефолту (LGD). Оцінка здійснюється відповідно до вимог як Національного банку України, так і міжнародних стандартів фінансової звітності.

На виконання вимог Національного банку України Ощадбанк регулярно здійснює розрахунок розміру кредитного ризику. На виконання вимог МСФЗ 9 Ощадбанк формує резерви на покриття очікуваних кредитних збитків. Розрахунок та формування резервів на покриття очікуваних кредитних збитків за фінансовими активами згідно з вимогами МСФЗ проводиться щомісячно станом на перше число місяця, наступного за звітним. Виявлення (ідентифікація), вимірювання (оцінка), моніторинг, контроль та звітування за кредитними ризиками здійснюється всіма учасниками процесу управління кредитними ризиками на постійній основі відповідно до функцій, визначених внутрішніми нормативними документами Ощадбанку [47].

Система управлінської звітності з кредитного ризику охоплює три рівні: стратегічний, управлінський та оперативний. При цьому об'єктом звітності є всі балансові активи та позабалансові фінансові інструменти, що генерують кредитні ризики.

Процес управління кредитним ризиком визначено у наступних внутрішніх документах банку: Декларації схильності до ризиків АТ «Ощадбанк», Стратегії управління ризиками АТ «Ощадбанк», Політиці управління кредитними ризиками в АТ «Ощадбанк», Кредитній політиці АТ «Ощадбанк», а також методиках і регламентах, що визначають порядок оцінки рівня кредитного ризику/зменшення корисності фінансових інструментів.

Основними методами, що застосовуються в процесі управління кредитними ризиками є:

- оцінка фінансового стану контрагента групи, у т.ч. визначення внутрішнього кредитного рейтингу/скорингового балу контрагента, на етапі розгляду питання щодо прийняття рішення з кредитування та протягом періоду кредитування;

- оцінка умов здійснення кредитної операції, в тому числі забезпечення;

- розрахунок та встановлення лімітів кредитування позичальників/груп пов'язаних контрагентів групи;

- акредитація незалежних оцінювачів заставленого майна позичальників групи;

- регулярний моніторинг наявності та стану предметів забезпечення;

- оцінка ризиків кредитного портфелю групи;

- регулярна управлінська звітність;

- акредитація страхових компаній;

- акредитація об'єктів будівництва та забудовників/управителів [47].

Процес управління кредитним ризиком в групі передбачає наступні етапи:

- ідентифікація ризиків – визначення джерел ризиків;

- оцінка ризиків – визначення та оцінка величини виявлених ризиків;

- контроль над ризиком – встановлення обмежень щодо величини прийнятних ризиків;

- моніторинг ризиків – процес постійного спостереження за джерелами ризику.

Група здійснює управління кредитним ризиком шляхом встановлення лімітів для окремих позичальників та груп позичальників, які визначаються на основі рекомендацій відповідного кредитного підрозділу групи і підрозділу ризик-менеджменту та затверджуються відповідним уповноваженим колегіальним органом банку. Якщо сума кредиту перевищує ліміт повноважень Правління, такі кредити затверджуються рішенням Наглядової ради. Група також зменшує кредитний ризик, отримуючи заставу та інші види забезпечення кредитів.

На поточний час в групі процес з прийняття рішень про надання кредитів є в більшості централізованим. Впроваджено систему «Кредитна фабрика», з використанням якої відбувається аналіз кредитоспроможності позичальників фізичних осіб та прийняття рішення щодо здійснення операції верифікаторами, які є членами малого кредитного комітету з роздрібного бізнесу. Рішення щодо здійснення активних операцій з великими корпоративними клієнтами здійснюється кредитним комітетом банку. Приймаючи рішення про надання кредитів, група оцінює потенційних позичальників на основі їх фінансового стану, кредитної історії, а також рівня ризику, пов'язаного з наданням кредиту конкретному позичальнику, використовуючи внутрішню рейтингову шкалу.

При оцінці ризиків та прийнятті рішень щодо надання кредиту конкретному позичальнику-юридичній особі або фізичній особі-підприємцю, що отримує кредит на ведення підприємницької діяльності, група бере до уваги фінансовий стан, кредитоспроможність та платоспроможність позичальника, аналіз ринку, ризики, пов'язані із галуззю, в якій позичальник здійснює свою господарську діяльність та ринкові позиції бізнесу позичальника, а також такі фактори, як якість його менеджменту, географічне місцезнаходження, рівень концентрації постачальників/клієнтів, боргове навантаження, ліквідність та достатність запропонованої застави з точки зору кредитного ризику.

Процедура прийняття рішення щодо надання споживчих кредитів в групі стандартизована. Максимальні ліміти по кредитах встановлюються з урахуванням доходу потенційного позичальника, стабільності його майбутніх

доходів, ліквідності та якості застави. Оцінка концентрації кредитних ризиків здійснюється за портфелем активних операцій в цілому, а також в розрізі його окремих складових. Правлінням Банку затверджено обмеження (ліміти) щодо проведення активних операцій по галузях економіки, географічних регіонах, ряду кредитних продуктів. Оцінка кредитного ризику для цілей управління ризиками є комплексною і вимагає використання певної моделі, оскільки експозиція кредитного ризику змінюється залежно від змін ринкових умов, очікуваних грошових потоків і часу [42].

Внутрішні кредитні рейтинги базуються на якісних та кількісних критеріях для позичальника. Кількісні критерії базуються на фінансовій звітності позичальників, тоді як якісні критерії охоплюють сфери управління та власників позичальників, професіоналізм організації, зовнішні фактори та їх потенційний вплив на діяльність позичальника, інформацію, що свідчить про труднощі з оплатою позичальником в недавньому минулому тощо. Відповідно, внутрішні рейтинги класифікуються в чотири групи:

– кредитні рейтинги від «AAA» до «A» відносяться до зони мінімального ризику – платоспроможність дозволяє забезпечити своєчасне та повне погашення основної суми боргу та процентів. Контрагент має тривалу позитивну кредитну історію та відсутні свідчення щодо затримки платежів банку або іншим банкам. Кредитні операції з контрагентами не містять значних ризиків.

– кредитні рейтинги від «BBB» до «B» – зона прийняттого (низького) ризику характеризується невисокою вірогідністю виникнення втрат, платоспроможність контрагента дозволяє забезпечити своєчасне та повне погашення основної суми боргу та процентів за умов не суттєвого погіршення стану економічного середовища. Контрагент має позитивну кредитну історію в банку або в інших банках;

– кредитні рейтинги від «BBB» до «B» – зона підвищеного ризику – фінансовий стан контрагента є добрим або задовільним, кредитний рейтинг нижче стандартного і свідчить про спроможність контрагента у більшості випадках забезпечити своєчасне та повне погашення основної суми боргу та

процентів за умов сприятливої економічної ситуації. Існує підвищена ймовірності несвоєчасного та/або в неповній сумі погашення кредиту та сплати процентів). Контрагенти, які належать до цієї групи, мають підвищену чутливість до суттєвих негативних змін в оточуючому економічному середовищі. У минулому мали місце короткострокові затримки із погашенням заборгованості.

– кредитні рейтинги від «ГГГ» до «Г» зона критичного ризику / неприпустимого ризику – фінансовий стан контрагента є слабким або незадовільним і його платоспроможність не дозволяє забезпечити своєчасне та повне погашення основної суми боргу та процентів. Погашення основної суми боргу та процентів можливо за умов суттєвого збільшення доходів контрагента та/або проведення змін умов кредитування чи рефінансування заборгованості.

Станом на 31 грудня 2019 року за кредитами державних корпорацій, валова балансова вартість яких складає 19 072 172 тисячі гривень, за позабалансовими зобов'язаннями наданих державним корпораціям, сума яких складає 44 917 тисяч гривень, за інвестиціями, які оцінюються за амортизованою вартістю, валова балансова вартість яких складає 25 205 231 тисячу гривень, за інвестиціями, які оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, справедлива вартість яких складає 32 854 445 тисяч гривень, для визначення значення PD та оцінки очікуваного кредитного ризику (ECL) Група використовує значення суверенного рейтингу України, присвоєного міжнародним рейтинговим агентством «Moody's». В звітному періоді група внесла зміни до підходу визначення значення PD в частині коригування значення рейтингу відповідно до національної шкали рейтингового агентства визначеної для емітентів України. Вказані зміни призвели до зменшення резерву під очікувані кредитні збитки у складі консолідованого звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід на суму 1 217 829 тисяч гривень [47].

Кредитна політика групи передбачає дотримання такого принципу кредитування як забезпеченість кредитів. Оцінка очікуваних кредитних збитків за фінансовими інструментами, забезпеченими заставою, відображає суми та

строки потоків грошових коштів, що очікуються від звернення стягнення на предмет застави, за вирахуванням дисконтованих витрат на отримання та реалізацію забезпечення (тобто враховуються вірогідність звернення стягнення та потоки грошових коштів, що виникнуть внаслідок цього). Відповідно, будь-які потоки грошових коштів, що очікуються від реалізації забезпечення після настання контрактного терміну погашення договору, включаються до аналізу.

Кредитний портфель, забезпечений такими видами застави як: транспортні засоби, обладнання та інше рухоме майно та майнові права на нього, нерухоме майно та майнові права на нього, цілісно-майнові комплекси, державні боргові цінні папери та гарантії державних органів, майнові права на грошові кошти, також частина кредитного портфелю групи є незабезпеченою.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років чиста балансова вартість кредитно-знецінених кредитів складала 14 982 113 тисяч гривень та 17 737 342 тисячі гривень, відповідно, а вартість забезпечення (транспортні засоби, обладнання та інше рухоме майно, нерухоме майно, цілісно-майнові комплекси, майнові права на грошові кошти, інші види забезпечення), яка використовується при розрахунку резерву під очікувані кредитні збитки, становила 8 759 043 тисячі гривень та 10 617 016 тисяч гривень, відповідно.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років гарантії та інші зобов'язання з надання кредитів (включаючи відкличні, але без врахування не фінансових гарантій), за вирахуванням резерву під очікувані кредитні збитки складала 21 365 545 тисячі гривень та 17 372 658 тисяч гривень, відповідно, а вартість забезпечення (транспортні засоби, обладнання, інше рухоме/нерухоме майно, майнові права на грошові кошти, інші види забезпечення), яка використовується при розрахунку резерву під очікувані кредитні збитки становила 1 412 876 тисяч гривень та 2 360 285 тисяч гривень, відповідно.

Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років балансова вартість кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, становила 2 849 932 тисячі гривень та 3 551 365 тисяч гривень, відповідно. Для зменшення кредитного ризику за цими кредитами станом на 31 грудня 2019 та 2018 років

виступає забезпечення (транспортні засоби, обладнання та інше рухоме майно, нерухоме майно, цілісно–майнові комплекси, інші види забезпечення) в сумі 1 251 183 тисячі гривень та 1 398 161 тисяча гривень, відповідно. Станом на 31 грудня 2019 та 2018 років Група мала кредити, надані клієнтам, балансовою вартістю 7 215 731 тисяча гривень та 5 033 492 тисячі гривень, відповідно, за якими не було визнано резервів під очікувані кредитні збитки через наявність достатнього забезпечення для покриття ризику.

Щодо ефективності управління кредитно–інвестиційним процесом досліджуваного банку, то проаналізуємо динаміку формування фінансового результату банку (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Динаміка формування фінансового результату АТ «Ощадбанк», тис. грн.

Показник	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення 2019 р. до 2017р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Процентні доходи	19740677	19344985	19058214	-682463	-3,5
Процентні витрати	14228173	13894739	13566574	-661599	-4,6
Чистий процентний дохід до формування резервів	5512504	5450246	5491640	-20864	-0,4
Резерв на знецінення кредитів	1934665	1127366	186644	-1748021	-90,4
Чистий процентний дохід	3577839	4322880	5304996	1727157	48,3
Комісійні доходи	4001099	5236359	6438711	2437612	60,9
Комісійні витрати	1305079	1771336	2235702	930623	71,3
Торговий результат та інші доходи	4992564	1583288	1389770	-3602794	-72,2
Адміністративні та інші операційні витрати	7130040	8558212	9809993	2679953	37,6
Прибуток до оподаткування	558544	32771	254190	-304354	-54,5
Витрати з податку на прибуток за рік	21	129468	969	948	4514,3
Прибуток за рік	558523	162239	255159	-303364	-54,3

Джерело: за даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк»

За даними табл. 2.13 можемо стверджувати про зростання ефективності управління кредитно–інвестиційним портфелем банку, про що свідчить зростання прибутку банку на фоні скорочення доходів банку. Це свідчить про

більше ефективно розміщення залучених пасивів у різні складові кредитно–інвестиційного портфелю банку. Більша частина процентних доходів АТ «Ощадбанк» формується за рахунок кредитів, наданих юридичним особам, та інвестицій у цінні папери.

Порівнюємо основні показники ефективності управління кредитно–інвестиційним портфелем АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2019 року з іншими банками з ТОП–20, які у сукупності формують 91% активів банківської системи України. Основним показником є чиста процента маржа, яка визначається як відношення чистого процентного доходу до середньорічної вартості кредитно–інвестиційного портфелю (рис. 2.9).

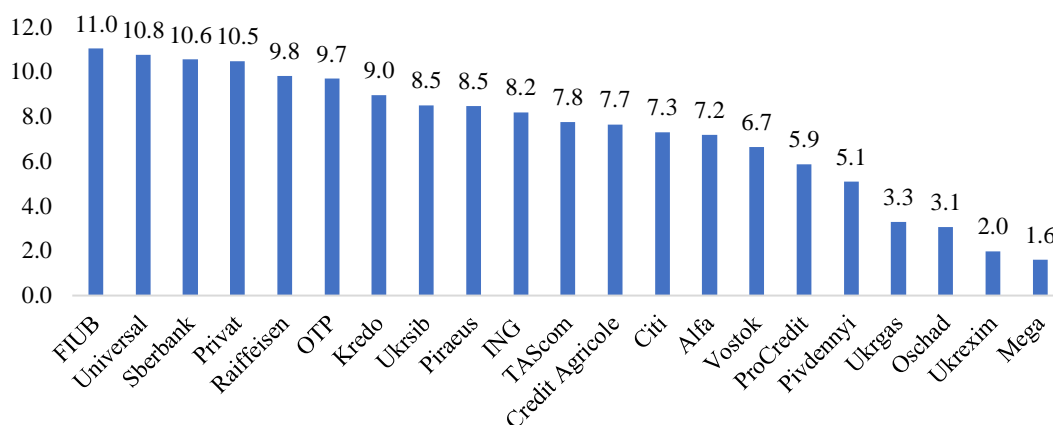

Рисунок 2.9 – Чиста процентна маржа ТОП–20 українських банків за розміром активів станом на 31 грудня 2019 року, %

Джерело: розраховано за даними НБУ

За даними рис. 2.9 можемо стверджувати, що ефективність управління у АТ «Ощадбанк», як і у інших державних банків, окрім АТ КБ «Приватбанк», є найнижчою серед ТОП–20 банків за розміром активів, і складала лише 3,1%, тоді як середнім для ринку у 2019 році було значення у 7–8%.

На рис. 2.10 наведено порівняння показника рентабельності активів АТ «Ощадбанк» станом на 31 грудня 2019 року з іншими банками з ТОП–20. За даними рис. 2.10 можемо стверджувати, що серед ТОП–20 банків досліджуваній банк займав останнє місце за рентабельність активів на рівні 0,1%, у той час як

інший державний банк АТ КБ «Приватбанк» мав рентабельність активів на рівні 10,9%.

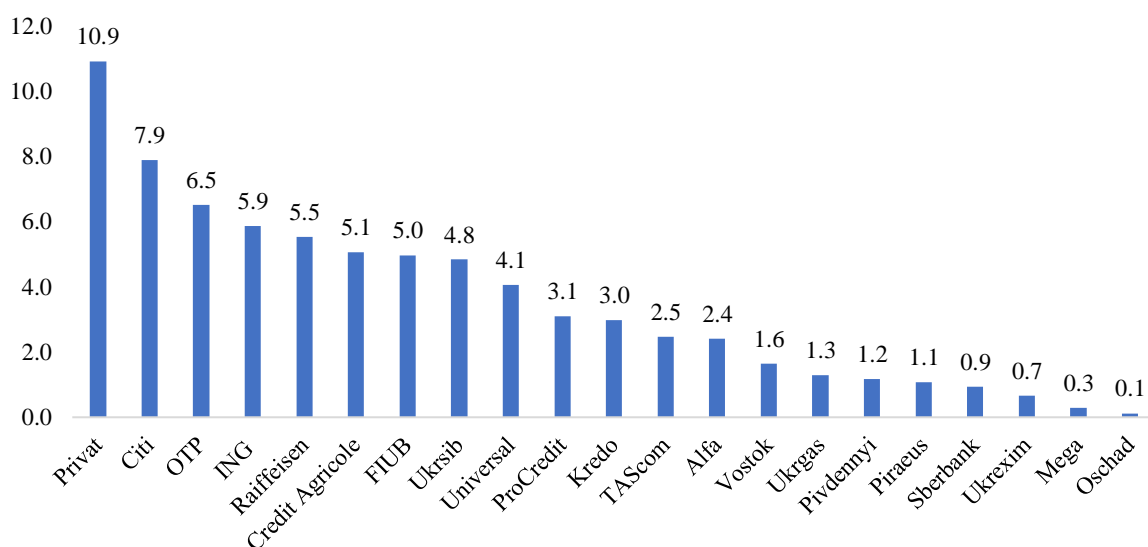

Рисунок 2.10 – Рентабельність активів ТОП–20 українських банків за розміром активів станом на 31 грудня 2019 року, %

Джерело: розраховано за даними НБУ

Таким чином, на основі проведеного аналізу можемо стверджувати, що основними проблемами управління кредитно–інвестиційним портфелем досліджуваного банку є висока частка проблемних кредитів у корпоративному секторі, галузева незбалансованість напрямів кредитування, низька маржинальність кредитів, неефективна структуризація кредитних угод, зосередження інвестицій у державних цінних паперах.

Висновки до розділу 2

На основі проведеного дослідження можемо стверджувати, що АТ «Ощадбанк» належить до системно важливих банків України, посідає друге місце серед банків України за розміром активів та перше місце за обсягом чистого кредитного портфеля, а також є найбільшим в Україні за пасивами в корпоративному секторі та другим за пасивами в роздрібному секторі. Ощадбанк

– також найбільший в Україні банк за кількістю відділень і другий за розмірами інфраструктури карткового бізнесу (кількість банкоматів та платіжних терміналів). Відповідно до своєї бізнес-моделі АТ «Ощадбанк» є універсальним банком, який надає пріоритетне значення розширенню роздрібного, мікро-, малого та середнього бізнесу (ММСБ), утримуючи при цьому міцні позиції за напрямом корпоративного бізнесу.

Обсяг валового кредитного портфелю досліджуваного банку стабільно скорочується, що пов'язано з поступовим скороченням проблемного кредитного портфелю банку та списанням створених під нього резервів. Чистий кредитний портфель банку протягом 2017–2019 років мав тенденцію до скорочення, але у першому півріччі 2020 року намітилась позитивна тенденція до його зростання.

Кредитний портфель представлено насамперед заборгованістю корпоративних клієнтів – 80%, а також фізичних осіб – 12% та клієнтів ММСБ – 8%. Частка кредитів у національній валюті за аналізований період складала в середньому 59%, а в іноземній валюті – 41%. Обсяг кредитного портфелю у іноземній валюті залишається відносно сталим, що пов'язано з коливанням валютного курсу.

Найбільш обсяги кредитування припадають на такі галузі як енергетика, будівництво та нерухомість, нафтогазова та хімічна промисловість, виробництво та переробка харчових продуктів та напоїв. Водночас за двома найбільшими галузями спостерігається стабільне скорочення обсягів кредитування. Суттєвий приріст характерний для галузі машинобудування, виробництва товарів промислового та народного споживання, транспорту, фізичних осіб.

У середньому за аналізований період 92% інвестиційного портфелю банку складала державні боргові цінні папери. І якщо їх частка у 2017 році складала 91%, то у першому півріччі 2020 року вже 98%. Змінюється лише структура державних боргових цінних паперів за строком погашення. Якщо у 2017 році переважали середньострокові державні боргові цінні папери, то за аналізований період їх частка суттєво скоротилась, і зросла – довгострокових та короткострокових.

Серед ТОП–20 банків досліджуваний банк має найбільший за обсягом чистий кредитний портфель і другий за обсягом проблемних кредитів після АТ КБ «Приватбанк». За часткою проблемних кредитів у кредитному портфелі АТ «Ощадбанк» знаходиться на четвертому місці після АТ КБ «Приватбанк», АТ «Сбербанк» та АТ «Укрексімбанк». Рівень покриття проблемного кредитного портфелю досліджуваного банку резервами складає 74%.

Ефективність управління у АТ «Ощадбанк», як і у інших державних банків, окрім АТ КБ «Приватбанк», є найнижчою серед ТОП–20 банків за розміром активів, і складала лише 3,1%, тоді як середнім для ринку у 2019 році було значення у 7–8%. Можемо стверджувати, що серед ТОП–20 банків досліджуваний банк займав останнє місце за рентабельність активів на рівні 0,1%, у той час як інший державний банк АТ КБ «Приватбанк» мав рентабельність активів на рівні 10,9%.

3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ Й УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНО–ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОРТФЕЛЕМ АТ «ОЩАДБАНК»

3.1 Оптимізація структури кредитно–інвестиційного портфелю банку

Проведений аналіз кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк» наразі не є збалансованим, оскільки значна його у корпоративному секторі, переважно державні підприємства, з високим рівнем проблемної заборгованості та державних цінних паперах. Тому з метою забезпечення зростання ефективності банку необхідно сформувати більш оптимальний кредитний портфель. Слід зазначити, що засадничі принципи його оптимізації закладені у Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення основних напрямів діяльності акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» на 2020 – 2024 роки». Зокрема передбачається, що АТ «Ощадбанк» має бути універсальним банком, що обслуговує роздрібний сектор, малий та середній бізнес та корпоративних клієнтів у всіх сегментах ринку. Тому пропозиції щодо оптимізації кредитно–інвестиційного портфелю ґрунтуються на стратегічних засадах розвитку досліджуваного банку та результатах власного аналізу (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Шляхи оптимізації кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк»

Джерело: розроблено автором

Щодо розширення роздрібного кредитування, то вважаємо, що досліджуваному банку доцільно розвивати сегмент іпотечного кредитування, у якому АТ «Ощадбанк» вже має досить сильні позиції. З метою розвитку цього напрямку кредитування пропонуємо банку створити банківський портал, на якому потенційний позичальник може знайти пропозиції з продажу житла та умови іпотечного кредитування. Для таких позичальників доцільно створити особисті кабінети, у яких вони зможуть відслідковувати процес погашення іпотеки та комунікувати з персональним менеджером. Також доцільно розробити іпотечний чат-бот, з метою забезпечення швидкого отримання інформації про умови іпотечного кредитування.

Щодо нових кредитних продуктів для малого та середнього бізнесу, то вважаємо, що АТ «Ощадбанк» доцільно розробити продукти орієнтовані на стимулювання та підтримку їх зовнішньоекономічної діяльності.

Перша пропозиція полягає у включення до лінійки банківських продуктів для обслуговування зовнішньоекономічної діяльності МСП – резервних акредитивів.

Резервний акредитив відрізняється від гарантії та завдяки принципу автономії надає бенефіціарові більше захисту, ніж гарантія. Оплата бенефіціарові гарантована у випадку відповідності документів вимогам акредитиву. А отже, банк-емітент не повинен перевіряти належне виконання основного договору. Для того, щоб банк зробив розрахунок за резервним акредитивом, продавець разом з копіями відвантажувальних документів, що відповідають умовам акредитиву, повинен подати заяву про те, що заявник акредитива не виконав свої зобов'язання щодо платежу. При цьому банки фактично здійснюють платіж безумовно, оскільки їхній обов'язок здійснити розрахунок по акредитиву не залежить від дійсності такої заяви. Механізм надання резервного акредитива такий же, як і при наданні банківської гарантії, але завдяки тому, що він підпорядковується Уніфікованим правилам та звичаям

для документарних акредитивів, значно спрощується процедура його надання та обслуговування [48].

Акредитиви «стенд–бай» застосовуються, насамперед, у США і замінюють там прийняті в Європі банківські гарантії, що, відповідно до юрисдикції більшості федеральних штатів США, не можуть бути видані банками. Однак, і в Європі цей вид акредитива набуває поширення у зовнішньоекономічних операціях. Доцільність використання резервного акредитива з'являється коли:

- законодавство країни контрагента забороняє гарантійну форму розрахунку;
- контрагент вимагає, щоб формою розрахунку був резервний акредитив [49].

Діапазон застосування резервних акредитивів досить широкий. Нижче зазначені найтипівіші ситуації:

- обігових коштів покупця цілком достатньо для своєчасної оплати товарів, однак постачальник наполягає на використанні безпечнішої, ніж переказ, форми розрахунків. У такому випадку сторони можуть домовитися про платежі за зовнішньоекономічним договором на умовах комерційного кредиту, шляхом переказу на умовах товарного кредиту за відкритим рахунком;

- потрібно підсилити гарантованість платежу. Як забезпечення виставляється резервний акредитив, що покриває одне чи декілька відвантажень. Якщо покупець вчасно розраховується за зовнішньоекономічним договором, резервний акредитив не використовується. Якщо ж він не розраховується за певну партію товару, продавець може звернутися до банку з вимогою здійснити платіж;

- коли є потреба в забезпеченні зобов'язань експортера за акредитивом, що передбачає здійснення банком–емітентом авансового платежу, або в забезпеченні зобов'язань щодо виплати неустойок і штрафів на користь імпортера [50].

Таким чином, резервний акредитив (як і банківську гарантію), на відміну від документарного акредитива, можна віднести до непрямого забезпечення

платежу. Оскільки резервні акредитиви належать до категорії незабезпечених кредитів, більшість банків виставляє їх за дорученням тих клієнтів, які мають у них свої рахунки. Існують фінансова і комерційна моделі акредитива «стендбай».

Фінансова модель акредитив «стендбай» розглядає як міжнародну гарантію, що адресована бенефіціару, тому необхідно зацентувати увагу на таких основних моментах:

– бенефіціар – це покупець, який є бенефіціаром фінансового акредитива «стендбай»;

– наказодавець є експортером. Тобто наказодавець та бенефіціар абсолютно відрізняються від тих осіб, котрі беруть участь у виконанні документарного акредитива або в акредитиві «стендбай», що гарантує оплату товару [51].

В той час, комерційний «стендбай» може розглядатися як гарантія за документарним акредитивом. Комерційна модель акредитива «стендбай» у вигляді гарантії оплати товару стосується усіх підприємств, як експортерів, так і імпортерів. Акредитив «стендбай» як гарантія оплати товару може застосовуватися у ситуації, коли експортер наполягає на безвідкличному акредитиві, а покупець не має достатньої суми власних грошових коштів, і банк не бажає або не має змоги надати покупцеві кредит для оплати товарів експортеру. Таким чином, комерційна модель акредитива «стендбай» – це безвідкличне зобов'язання банку–емітента оплатити товар у випадку неналежного виконання акредитива покупцем. Однією з переваг цього інструменту є те, що резервний акредитив може обслуговувати зовнішньоторговельні операції на суму, яка у кілька разів перевищує суму акредитива, якщо передбачається відвантаження товару частинами. У цьому випадку акредитив відкривається на суму, рівну сумі одного відвантаження і діє протягом усього терміну дії контракту [52].

В Україні резервні акредитиви досі широко не застосовуються. Пояснюється це відсутністю правового регулювання порядку використання даного інструменту забезпечення виконання господарського зобов'язання, і як

наслідок, практичною проблемою – неможливістю захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, що використовують резервний акредитив в своїй діяльності. З метою впровадження резервних акредитивів у господарську практику вітчизняних суб'єктів комерційної діяльності доцільно внести до Цивільного та Господарського кодексів України параграфом «Резервний акредитив», в якому закріпити загальні положення використання резервного акредитиву в практиці вітчизняних господарюючих суб'єктів.

Так, на законодавчому рівні повинно бути визначено вимоги, що пред'являються до документів, необхідних для отримання платежу управненою стороною за резервним акредитивом, та порядок їх подання; порядок визначення відповідності поданих документів умовам акредитиву та дії учасників акредитивної операції у випадку встановлення їх невідповідності; момент виникнення зобов'язання банку–емітенту за резервним акредитивом, тобто момент, з якого господарське зобов'язання є забезпеченим; строк дії резервного акредитиву; граничний термін для перевірки поданих бенефіціаром документів та строк проведення платежу банком–емітентом; а також можливість відступлення бенефіціаром права вимоги та переведення резервного акредитиву.

Закріплення загального порядку використання резервного акредитиву сприятиме використанню вказаного правового інструменту у внутрішній господарській практиці вітчизняних суб'єктів підприємництва з метою забезпечення виконання господарських зобов'язань, напрацюванню певного позитивного досвіду та судової практики; надасть впевненості українським суб'єктам господарювання в захищеності їх прав та інтересів, збільшить кількість резервних акредитивів у торгівельних відносинах з іноземними партнерами та, як наслідок, сприятиме розширенню та укріпленню міжнародних господарських зв'язків [53].

Друга пропозиція полягає у розробці такого продукту для обслуговування міжнародних операцій як форфейтинг. Європа і Азія найближчі роки будуть лідерами зростання форфейтингових операцій. Серед факторів, які будуть впливати на розвиток форфейтингових операцій слід зазначити низький

кредитний рейтинг країн, вимоги Базель 4, високі транзакційні витрати, низький кредитний рейтинг компаній, недостатня доларова ліквідність і інші. Операція форфейтингу включає в себе такі основні етапи (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Процедура форфейтингу для клієнтів МСП

Джерело: [54], [55], [56]

Третя пропозиція передбачає впровадження нових технологічних рішень при здійсненні кредитування зовнішньоекономічної діяльності МСП. Так Комерційний банк Абу–Дабі об'єднав ряд рішень – акредитиви, гарантії, а також службу підготовки документації – для зниження ризику для клієнта, який бажає вийти на ринки Лівії та Єгипту. Рішення мінімізувало ризик клієнта вести бізнес на нових ринках з новими покупцями. Комбінація акредитива з підтвердженням і безвідкличним зобов'язанням відшкодування гарантує, що вони отримають оплату за товар [57].

Ще одним напрямом розвитку є забезпечення електронного документообігу в межах кредитування зовнішньоекономічної діяльності МСП єВ / Ls. Ідея єВ / Ls існує з 1980–х років. Але тільки в останні роки стали доступні

функціональні рішення від Volero і essDOCS. Ці цифрові платформи документів націлені на те, щоб провести шлях до безпаперової торгівлі, миттєво передаючи транспортні документи між сторонами. Ця технологія може бути поширена на багато інших документів, що підтримують зовнішньоекономічні операції МСП. Прискорюючи передачу і подання документів, eB / Ls скорочує цикл платежів і тим самим покращує стан оборотного капіталу експортерів. Оцифрована документація дешевше для обробки, більш окреслені і безпечнішою. Банки також виграють від інтеграції eB / Ls з SWIFT та іншими банківськими платформами [58].

Блокчейн революціонує обмін цін, подібно до того, як Інтернет революціонував обмін інформацією і комунікаціями. Існує два аспекти цієї технології: нові можливості та економія витрат. До позитивних властивостей технології blockchain, які сприятимуть вирішенню деяких ключових завдань, що стоять перед сектором кредитування зовнішньоекономічної діяльності МСП можна віднести:

- можливості, пов'язані з прозорістю і консенсусом, що допоможуть уникнути ризику документального шахрайства та зменшити витрати на звірку транзакцій між банками і всередині банків;
- відстеження, пов'язане з ланцюжком блоків, може потенційно забезпечити гарантії справжності продуктів в ланцюжку поставок;
- незмінність і цифрова унікальність, властиві цій технології, також дають можливість забезпечити безпечну передачу інформації;
- завдання збереження конфіденційності даних між контрагентами по торговельних угодах може бути подолана шляхом використання токенизації як форми криптографії, при якій сторонам надається доступ тільки до дозволеної інформації тощо [59].

Банк Америки оголосив про намір експериментувати з блокчейном в галузі кредитування зовнішньоекономічної діяльності та гарантійних послуг. Визнаючи це, більше 40 банків по всьому світу, включаючи Goldman Sachs, Credit Suisse, J.P. Morgan, HSBC і UniCredit, приєдналися до консорціуму R3CEV

для розробки універсальних стандартів і спільного протоколу або платформи. Зусилля R3CEV можуть сприяти швидкому прийняттю рішень на основі блокчейну [60].

Інноваційні продукти і канали надання кредитів для реалізації зовнішньоекономічної діяльності МСП шляхом надання розширеного онлайн-доступу, заміна потоків паперових документів потоками даних і створення пропозиції в ланцюжку поставок матимуть ключове значення для банків, щоб зберегти свої позиції і продовжувати стимулювати зростання міжнародної торгівлі.

Серед державних банків як банк, що активно фінансує екологічні проекти, позиціонується АТ «Укргазбанк», але, на нашу думку, врахування екологічного фактору під час реалізації своєї кредитно-інвестиційної діяльності повинно стати звичайною практикою будь-якого банку.

АТ «Ощадбанк» наразі пропонує споживчий кредит «Зелена енергія» строком від 1 до 7 років на придбання станцій сонячного теплопостачання, сонячних панелей, сонячних станцій, вітрових станцій та іншого відповідного обладнання. За даними банку понад 240 домогосподарств отримали таке кредитування [61]. Про перспективність розвитку цього напрямку кредитування свідчить динаміка обсягу ринку кредитів, пов'язаних з проблемами сталого розвитку та безпосередньо зелених кредитів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Обсяг емітованого боргу, пов'язаного з екологічною проблематикою у світі, млрд. дол. США

Тип боргу	2017 р.	2018 р.	2019р.	Відхилення 2019р. до 2017р.	
				абсолютне, млрд. дол. США	відносне, %
Зелені облігації	174	183	272	98	56,3
Кредити, пов'язані зі сталим розвитком	5	45	122	117	у 24,4 р.
Сталі облігації	10	15	45	35	у 4,5 р.
Соціальні облігації	16	12	16	0	0
Зелені кредити	0	6	7	7	100
Облігації, пов'язані зі сталим розвитком	0	0	3	3	100

Джерело: розроблено на основі [61]

За даними табл. 3.1 за обсягом переважають зелені облігації, обсяг яких зріс за аналізований період на 56,3%. А найвищі темпи зростання показують кредити, пов'язані зі сталим розвитком. Крім того, банк може орієнтувати свою інвестиційну політику на придбання корпоративних облігацій, які орієнтовані саме на сталі технології. Так останні зміни у європейському законодавстві щодо розкриття інформації про стале фінансування стимулювало включення рейтинговими агенціями у розрахунок рейтингів і, відповідно, надаючи можливість підприємствам, які опікуються питаннями сталого розвитку, отримати доступ до більш дешевих джерел фінансування.

Пропонуємо АТ «Ощадбанк» розробити кредитний продукт для корпоративного бізнесу за принципом кредиту, пов'язаного зі сталим розвитком (SLL). Його відмінність полягає в тому, що якщо зелений кредит надається під конкретний проект, то такий кредит може надаватись під різні цілі, але це має бути підприємство яке публікує нефінансову звітність (звіт зі сталого розвитку) відповідно до міжнародних стандартів. Наприклад, у грудні 2019 року європейська нафтогазова компанія позичила 10 мільярдів доларів для загальних корпоративних цілей згідно з кредитним договором SLL, в якому процентні ставки та збори регулюються як вгору, так і вниз, залежно від того, чи досягає компанія короткострокові цілі чистого вуглецевого сліду як зазначено у звіті про сталий розвиток компанії [62].

3.2 Оцінка ефективності запропонованих заходів

Ефект від впровадження резервних акредитивів для АТ «Ощадбанк» полягає в тому, що за резервним акредитивом може бути встановлена вища ставка комісії. Фактичні та рекомендовані тарифи за банківським продуктом «резервний акредитив» узагальнено у табл. 3.2.

Таким чином, зважаючи на те що сальдо операцій за гарантіями, наданими банком, на 30 червня 2020 року складає 915 145 тис. грн., то якби ці операції були

оформлені у формі резервного акредитиву, то додатковий дохід банку склав би 915 тис. грн.

Таблиця 3.2 – Тарифи АТ «Ощадбанк» за гарантією та резервним акредитивом наданим банком

Послуга	Тариф	
	гарантія	резервний акредитив
Відкриття або збільшення суми акредитиву	0,3% (min 75 USD, max 1500 USD)	0,4% (min 75 USD, max 1500 USD)
Комісія за зобов'язання за непокритою операцією	від 3% річних – під заставу майнових прав на депозит; від 4% річних – під заставу рухомого або нерухомого майна; від 5% річних – під інше забезпечення або бланково (не менше USD 20 за місяць)	від 3% річних – під заставу майнових прав на депозит; від 4% річних – під заставу рухомого або нерухомого майна; від 5% річних – під інше забезпечення або бланково (не менше USD 20 за місяць)

Джерело: власні розрахунки

Аналогічно у табл. 3.3 наведено розрахунки за резервними акредитивами отриманими.

Таблиця 3.3 – Тарифи АТ «Ощадбанк» за гарантією та резервним акредитивом, отриманим банком

Послуга	Тариф	
	гарантія	резервний акредитив
Авізування акредитиву/збільшення сум	0,3% (min 75 USD, max 500 USD)	0,4% (min 75 USD, max 500 USD)

Джерело: власні розрахунки

Таким чином, зважаючи на те що сальдо операцій за гарантіями, отриманими банком на 30 червня 2020 року складає 191 009 тис. грн., то якби ці операції були оформлені у формі резервного акредитиву, то додатковий дохід банку склав би 191 тис. грн.

Впровадження міжнародної комерційної операції форфейтинг також забезпечило б АТ «Ощадбанк» отримання додаткового доходу. Додатковий дохід, який може бути отриманий АТ «Ощадбанк» від таких операцій, оборот за якими становить 577 926 тис. грн., може складати 98 247 тис. грн. (16,5%+0,4%+0,1%) на рік.

Таблиця 3.4 – Рекомендовані тарифи на послуги форфейтингу АТ «Ощадбанк»

Послуга	Тариф
Плата за фінансування	16,5% (нараховується на залишок факторингового фінансування)
Комісія за надання фінансування	0,4% від суми фінансування (нараховується на залишок фінансування)
Комісія за адміністрування дебіторської заборгованості	0,1% від номіналу накладної

Джерело: власні розрахунки

Дохід від форфейтингових операцій складається з суми комісійних та суми процентів за наданий кредит форфейтором–банком. Вигідність (доцільність) форфейтингових операцій визначається зіставленням питомої ваги прибутку від форфейтингових операцій у загальній сумі прибутку з питомою вагою цих операцій у загальній сумі активів.

Отже, форфейтинг є одним з основних видів нетрадиційних форм експортного фінансування, який останнім часом здобув і здобуває широкого використання в умовах сучасної фінансової діяльності.

Дані інструменти вже здобули широкого використання в багатьох країнах світу і мають перспективи розвитку в економіці України. Однак для цього необхідне вдосконалення законодавчої бази, шляхом прийняття відповідних нормативних актів та створення необхідних інструментів регулювання даної діяльності [63].

Також АТ «Ощадбанк» доцільно розвивати співпрацю з Експортно–кредитним агентством як українським так і зарубіжними. Експортно–кредитним агентством запропоновані наразі різноманітні програми страхування ризиків:

- страхування перед–експортного фінансування;
- страхування кредиту банку іноземного покупця;
- страхування банківських гарантій при проведенні міжнародних тендерів;
- страхування повернення авансового платежу;
- страхування виконання зобов'язань за зовнішньоекономічним контрактом [64].

Співпраця АТ «Ощадбанк» з Експортно–кредитним агентством дозволить значно розширити перелік засобів підтримки експортерів та стимулювати збільшення експорту товарів та послуг українського походження на зарубіжні ринки. Зокрема, для АТ «Ощадбанк» представляє інтерес страхування передекспортного фінансування (рис. 3.3).

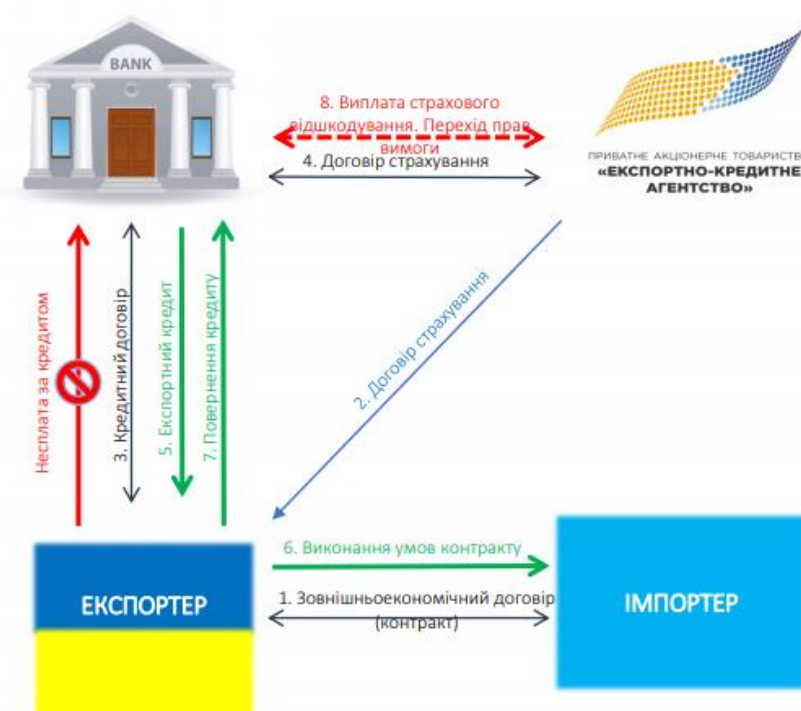

Рисунок 3.3 – Схема страхування передекспортного фінансування

Джерело: [26]

Цей процес передбачає, що експортер укладає зовнішньоекономічний договір (контракт) (ЗЕД) з імпортером. Експортер укладає договір страхування з Експортно–кредитним агентством (ЕКА) та сплачує страхову премію. Експортер

укладає кредитний договір з українським банком на отримання фінансування для забезпечення поставок товарів (робіт, послуг) українського походження або для забезпечення виробництва таких товарів (робіт, послуг).

Український банк укладає договір страхування з Експортно–кредитним агентством на страхування кредиту, який планується надати українському експортеру та сплачує страхову премію. Експортер отримує відповідне фінансування від українського банку згідно підписаного кредитного договору. Експортер здійснює поставку товару згідно зовнішньоекономічного договору (контракту). У разі невиконання імпортером платіжних зобов'язань згідно ЗЕД, право регресу переходить Експортно–кредитному агентству. Експортно–кредитним агентством здійснюється врегулювання страхового випадку та виплата страхового відшкодування [65].

У випадку страхування кредиту іноземному покупцю (рис. 3.4) експортер укладає зовнішньоекономічний договір (контракт) (ЗЕД) з імпортером.

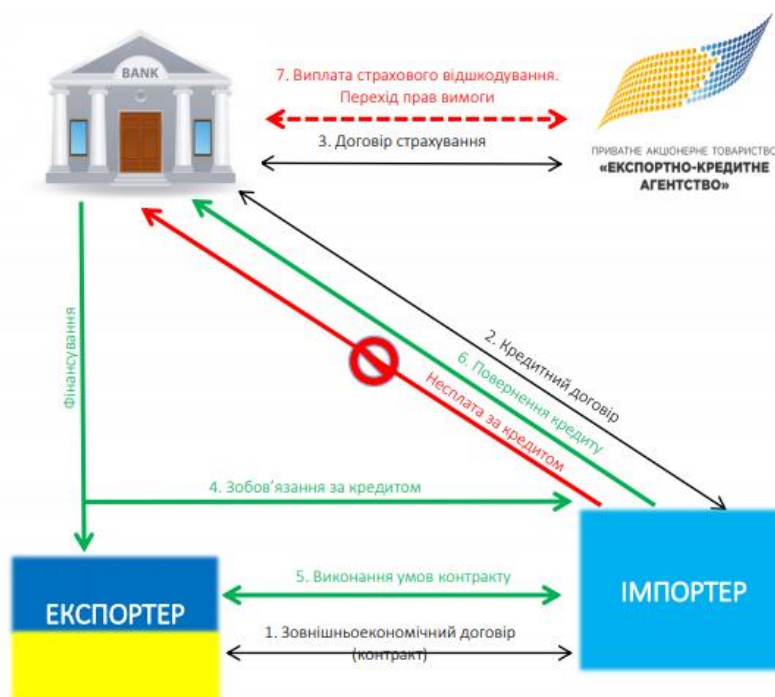

Рисунок 3.4 – Схема страхування кредиту іноземному покупцю

Джерело: [26]

Імпортёр укладає кредитний договір з українським банком на отримання фінансування для придбання товарів (робіт, послуг) українського походження. Український банк укладає договір страхування з Експортно–кредитним агентством на страхування кредиту, який планується надати іноземному покупцю та сплачує страхову премію [66].

Експортер отримує від українського банку оплату за товар згідно ЗЕД. Зобов'язання за кредитом переходять до імпортера згідно підписаного кредитного договору. Виконання сторонами умов зовнішньоекономічного договору (контракту). У разі неповернення кредиту імпортером українському банку Експортно–кредитним агентством здійснюється врегулювання страхового випадку та виплата страхового відшкодування.

У випадку страхування кредиту банку іноземного покупця (рис. 3.5) експортер укладає зовнішньоекономічний договір (контракт) (ЗЕД) з імпортером.

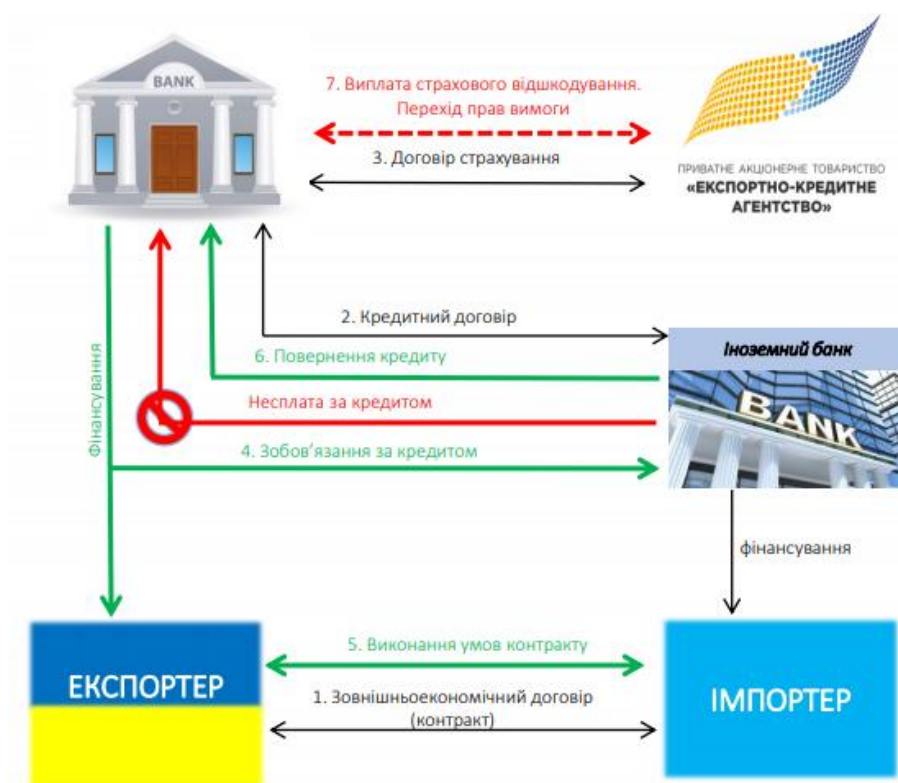

Рисунок 3.5 – Схема страхування кредиту банку іноземного покупця

Джерело: [26]

Банк іноземного покупця укладає кредитний договір з українським банком на отримання кредиту з метою фінансування іноземного покупця для придбання товарів (робіт, послуг) українського походження. Український банк укладає договір страхування з Експортно–кредитним агентством на страхування кредиту, який планується надати банку іноземного покупця та сплачує страхову премію [67].

Експортер отримує від українського банку оплату за товар згідно ЗЕД. Зобов'язання за кредитом переходять до банку іноземного покупця згідно підписаного кредитного договору. Іноземний банк фінансує імпортера для придбання товарів (робіт, послуг) українського походження. Виконання сторонами умов зовнішньоекономічного договору (контракту) У разі неповернення кредиту банком іноземного покупця українському банку Експортно–кредитним агентством здійснюється врегулювання страхового випадку та виплата страхового відшкодування.

Крім того вітчизняне Експортно–кредитне агентство пропонує програми фінансування факторингу для банків (рис. 3.6).

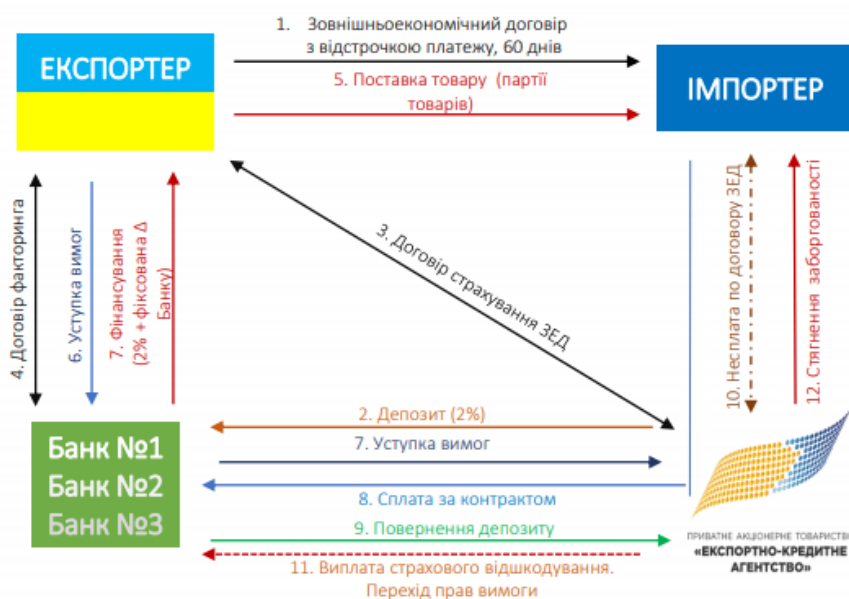

Рисунок 3.6 – Фінансування ЕКА факторингової програми банків

Джерело: [26]

Експортер укладає зовнішньоекономічний договір (контракт) (ЗЕД) з імпортером. Експортно–кредитне агентство (ЕКА) відкриває депозитні рахунки у банках за відсотковою ставкою не вище 2%. Експортер укладає договір страхування з ЕКА. Експортер укладає з Банком (фінансовою установою) договір факторингу. При цьому, Банк (фінансова установа) стає вигодонабувачем договору страхування. Поставка експортером продукції іноземному покупцю згідно умов зовнішньоекономічного договору (контракту) та переуступка вимог до Банка (фінансової установи), згідно чого Банк перераховує кошти експортеру за поставлений товар. Імпортер здійснює оплату банку згідно умов ЗЕД [68].

У разі невиплати імпортером коштів, за поставлений експортером товар, ЕКА виплачує страхове відшкодування. До ЕКА переходить право вимоги до імпортера. Експортно–кредитним агентством здійснюється стягнення дебіторської заборгованості. Після напрацювання успішних транзакцій з фінансування експорту агентством, альтернативним джерелом фінансування можуть бути міжнародні фінансові інститути (МФІ).

МФІ відкривають кредитні лінії банкам, а банки, в свою чергу, фінансують експортно–імпорту операцію. Експортно–кредитне агентство (ЕКА) страхує ЗЕД. У разі невиплати імпортером коштів, за поставлений експортером товар, МФІ Експортно–кредитним агентством здійснюється виплата страхового відшкодування. Після цього ЕКА займається врегулюванням страхового випадку [69].

А також, ЕКА може брати участь у фінансуванні передекспортного фінансування банку (рис. 3.7). Експортер укладає зовнішньоекономічний договір з імпортером. Експортно–кредитне агентство відкриває депозитні рахунки у банках за відсотковою ставкою не вище 2%. Експортер укладає кредитний договір з українським банком на отримання фінансування для забезпечення поставок товарів (робіт, послуг) українського походження або для забезпечення виробництва таких товарів (робіт, послуг). Український банк укладає договір страхування з Експортно–кредитним агентством на страхування кредиту, який

планується надати українському експортеру та сплачує страхову премію. Експортер отримує відповідне фінансування від українського банку згідно підписаного кредитного договору. Експортер здійснює поставку товару згідно зовнішньоекономічного договору (контракту). У разі неповернення кредиту експортером українському банку Експортно-кредитним агентством здійснюється врегулювання страхового випадку та виплата страхового відшкодування [70].

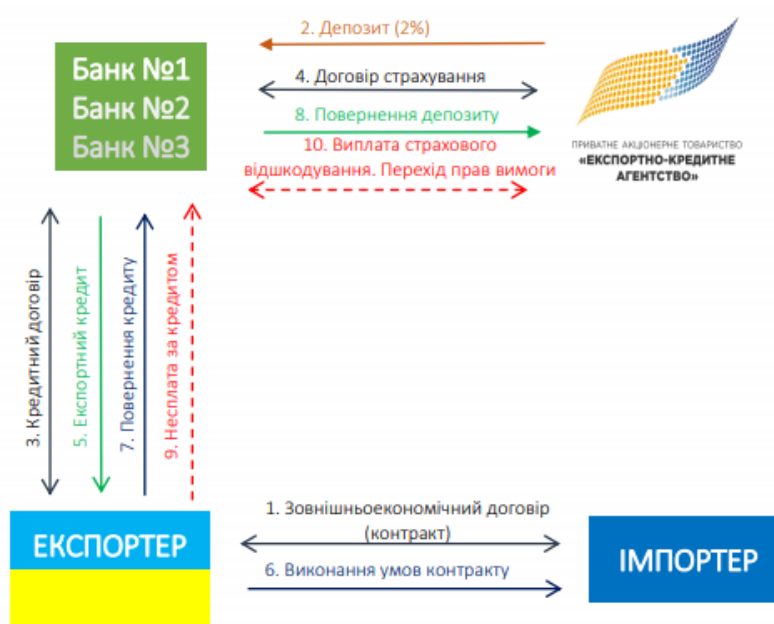

Рисунок 3.7 – Фінансування ЕКА банківського передекспортного фінансування

Джерело: [26]

В результаті відбувається страхування від неповернення кредиту внаслідок, по-перше, комерційних ризиків (відмова від виконання зобов'язань, довільне розірвання контракту, неплатоспроможність, банкрутство однієї із сторін зовнішньоекономічного договору (контракту)), по-друге, некомерційних ризиків (стихійні лиха, промислові аварії, заборона платежів, застосування ембарго, збройні конфлікти, націоналізація, конфіскація в країнах контрагента).

Висновки до розділу 3

На основі проведеного аналізу визначено такі основні шляхи оптимізації кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк», а саме, розширення роздрібного кредитування, зокрема за рахунок іпотеки, розробка нових кредитних продуктів для МСБ, зокрема кредитування зовнішньоекономічної діяльності, скорочення обсяг проблемних кредитів, зменшення кредитування державного сектору та впровадження практики зеленого кредитування та інвестування.

Задля підвищення економічної ефективності кредитування зовнішньоекономічної діяльності МСП АТ «Ощадбанк» пропонуємо розглянути три пропозиції. Перша пропозиція полягає у включення до лінійки міжнародних операцій банку резервних акредитивів. Друга пропозиція полягає у розробці такого продукту для обслуговування міжнародних операцій як форфейтинг. Третя пропозиція передбачає впровадження нових технологічних рішень при здійсненні міжнародних комерційних операцій.

Зважаючи на те що сальдо операцій за гарантіями, наданими банком, на 30 червня складає 915 145 тис. грн., то якби ці операції були оформлені у формі резервного акредитиву, то додатковий дохід банку склав би 915 тис. грн. Зважаючи на те що сальдо операцій за гарантіями, отриманими банком на 30 червня складає 191 009 тис. грн., то якби ці операції були оформлені у формі резервного акредитиву, то додатковий дохід банку склав би 191 тис. грн. Додатковий дохід, який може бути отриманий АТ «Ощадбанк» від таких операцій, оборот за якими становить 577 926 тис. грн., може складати 98 247 тис. грн. (16,5%+0,4%+0,1%) на рік.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження підходів до розкриття змісту кредитного та інвестиційного портфелю, можемо запропонувати визначення для розкриття змісту інтегрованої категорії «кредитно–інвестиційний портфель банку» як сукупність об'єктів вкладення банком акумульованих коштів, що відповідає попередньо розробленій інвестиційній стратегії банку.

Формування кредитно–інвестиційного портфеля банку є ключовим бізнес–процесом у діяльності банку, що дозволяє більш чітко розробити тактику і стратегію розвитку комерційного банку, його можливості кредитування клієнтів та інвестування. Основними цілями формування кредитно–інвестиційного портфелю є забезпечення високого рівня доходу, підтримання високих темпів очікуваного доходу середньо– та довгостроковій перспективі, мінімізація рівня кредитних та інвестиційних ризиків та дотримання необхідної ліквідності активів банку. Формування кредитно–інвестиційного портфеля – це середньостроковий управлінський процес, який полягає в виборі кредитних та інвестиційних активів на основі проведення аналізу з метою підтримки якості портфеля, забезпечення зростання його поточної вартості, збереження та приросту капіталу банку.

Управління кредитно–інвестиційним портфелем передбачає наявність визначених цілей при формуванні такого портфеля та орієнтоване на забезпечення ефективного їх досягнення. Головною метою управління кредитно–інвестиційним портфелем банку є досягнення ним оптимального стану – формування оптимального кредитно–інвестиційного портфеля, який реалізує оптимальну комбінацію ризику та доходності.

Аналіз формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку можна розподілити на три складові: статистичну оцінку як основу отримання інформації про закономірність і тенденції розвитку кредитно–інвестиційної діяльності банку; фінансову оцінку як джерело формування вартісних показників кредитної та інвестиційної діяльності банку; управлінську

оцінку як засіб визначення показників для регулювання кредитної та інвестиційної діяльності. Універсальної методики аналізу формування та управління кредитно–інвестиційним портфелем банку наразі не існує.

На основі проведеного дослідження можемо стверджувати, що АТ «Ощадбанк» належить до системно важливих банків України, посідає друге місце серед банків України за розміром активів та перше місце за обсягом чистого кредитного портфеля, а також є найбільшим в Україні за пасивами в корпоративному секторі та другим за пасивами в роздрібному секторі. Ощадбанк – також найбільший в Україні банк за кількістю відділень і другий за розмірами інфраструктури карткового бізнесу (кількість банкоматів та платіжних терміналів). Відповідно до своєї бізнес–моделі АТ «Ощадбанк» є універсальним банком, який надає пріоритетне значення розширенню роздрібного, мікро–, малого та середнього бізнесу (ММСБ), утримуючи при цьому міцні позиції за напрямом корпоративного бізнесу.

Обсяг валового кредитного портфелю досліджуваного банку стабільно скорочується, що пов'язано з поступовим скороченням проблемного кредитного портфелю банку та списанням створених під нього резервів. Чистий кредитний портфель банку протягом 2017–2019 років мав тенденцію до скорочення, але у першому півріччі 2020 року намітилась позитивна тенденція до його зростання.

Кредитний портфель представлено насамперед заборгованістю корпоративних клієнтів – 80%, а також фізичних осіб – 12% та клієнтів ММСБ – 8%. Частка кредитів у національній валюті за аналізований період складала в середньому 59%, а в іноземній валюті – 41%. Обсяг кредитного портфелю у іноземній валюті залишається відносно сталим, що пов'язано з коливанням валютного курсу.

Найбільш обсяги кредитування припадають на такі галузі як енергетика, будівництво та нерухомість, нафтогазова та хімічна промисловість, виробництво та переробка харчових продуктів та напоїв. Водночас за двома найбільшими галузями спостерігається стабільне скорочення обсягів кредитування. Суттєвий

приріст характерний для галузі машинобудування, виробництва товарів промислового та народного споживання, транспорту, фізичних осіб.

У середньому за аналізований період 92% інвестиційного портфелю банку склали державні боргові цінні папери. І якщо їх частка у 2017 році складала 91%, то у першому півріччі 2020 року вже 98%. Змінюється лише структура державних боргових цінних паперів за строком погашення. Якщо у 2017 році переважали середньострокові державні боргові цінні папери, то за аналізований період їх частка суттєво скоротилась, і зросла – довгострокових та короткострокових.

Серед ТОП–20 банків досліджуваній банк має найбільший за обсягом чистий кредитний портфель і другий за обсягом проблемних кредитів після АТ КБ «Приватбанк». За часткою проблемних кредитів у кредитному портфелі АТ «Ощадбанк» знаходиться на четвертому місці після АТ КБ «Приватбанк», АТ «Сбербанк» та АТ «Укрексімбанк». Рівень покриття проблемного кредитного портфелю досліджуваного банку резервами складає 74%.

Ефективність управління у АТ «Ощадбанк», як і у інших державних банків, окрім АТ КБ «Приватбанк», є найнижчою серед ТОП–20 банків за розміром активів, і складала лише 3,1%, тоді як середнім для ринку у 2019 році було значення у 7–8%. Можемо стверджувати, що серед ТОП–20 банків досліджуваній банк займав останнє місце за рентабельність активів на рівні 0,1%, у той час як інший державний банк АТ КБ «Приватбанк» мав рентабельність активів на рівні 10,9%.

На основі проведеного аналізу визначено такі основні шляхи оптимізації кредитно–інвестиційного портфелю АТ «Ощадбанк», а саме, розширення роздрібного кредитування, зокрема за рахунок іпотеки, розробка нових кредитних продуктів для МСБ, зокрема кредитування зовнішньоекономічної діяльності, скорочення обсяг проблемних кредитів, зменшення кредитування державного сектору та впровадження практики зеленого кредитування та інвестування.

Задля підвищення економічної ефективності кредитування зовнішньоекономічної діяльності МСП АТ «Ощадбанк» пропонуємо розглянути три пропозиції. Перша пропозиція полягає у включення до лінійки міжнародних операцій банку резервних акредитивів. Друга пропозиція полягає у розробці такого продукту для обслуговування міжнародних операцій як форфейтинг. Третя пропозиція передбачає впровадження нових технологічних рішень при здійсненні міжнародних комерційних операцій.

Зважаючи на те що сальдо операцій за гарантіями, наданими банком, на 30 червня складає 915 145 тис. грн., то якби ці операції були оформлені у формі резервного акредитиву, то додатковий дохід банку склав би 915 тис. грн. Зважаючи на те що сальдо операцій за гарантіями, отриманими банком на 30 червня складає 191 009 тис. грн., то якби ці операції були оформлені у формі резервного акредитиву, то додатковий дохід банку склав би 191 тис. грн. Додатковий дохід, який може бути отриманий АТ «Ощадбанк» від таких операцій, оборот за якими становить 577 926 тис. грн., може складати 98 247 тис. грн. (16,5%+0,4%+0,1%) на рік.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончарова А. С. Особливості управління кредитним портфелем українських банків за результатами рейтингової оцінки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 14. С. 246–250.
2. Крамаренко І. С. Оцінка кредитного портфеля АТ «Райффайзен банк Аваль». *Економіка та держава*. 2018. №2. С. 88–91.
3. Степаненко К. Р. Особливості формування кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 7(3). С. 111–114.
4. Виноградня В. М. Аналіз напрямів управління кредитним портфелем банків України. *Економічний аналіз*. 2015. Том 21. № 1. С. 166–172.
5. Серік Ю. В. Управління кредитним портфелем банку. *Економіка і управління*. 2012. № 4. С. 70–75.
6. Затворницький К. С. Критерії оцінки якості кредитного портфеля банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 4. С. 99–108.
7. Єрмоленко К. В. Аналіз кредитного портфелю комерційних банків в Україні. *Молодий вчений*. 2014. № 4. С. 60–64.
8. Демчук Н. І. Менеджмент кредитного портфеля банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 23. С. 154–157.
9. Береславська О. І. Аналіз ризику та оцінка ефективності кредитних портфелів банків України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Економіка*. 2018. № 9. С. 103–110.
10. Кравчук Г. В. Науково–методичні підходи до оцінювання кредитного портфелю банку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. №4. С. 260–269.

11. Офіційний сайт Національного банку України веб-сайт. URL : <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 15.10.2020).
12. Деєва Н. Е. Ризики інвестиційного портфеля банківських установ України. *Технологический аудит и резервы производства*. 2015. № 1(6). С. 14–17.
13. Брежнева–Єрмоленко О. В. Детермінанти інвестиційної діяльності комерційних банків. *Економіка і суспільство*. 2018. №19. С. 948–954.
14. Мусієнко О. М. Специфіка управління портфелем цінних паперів у контексті реалізації інвестиційної діяльності банку. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка*. 2013. Вип. 23. С. 315–318.
15. Кльоба Л. Г. Банківська інвестиційна діяльність на ринку цінних паперів. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 20–24.
16. Озерчук О. В. Управління інвестиційним портфелем банків в Україні: теоретичні та прикладні аспекти. *Наукові праці НДФІ*. 2019. Вип. 1. С. 85–100
17. Жежерун Ю. В. Вплив політичної та економічної нестабільності на інвестиційну діяльність вітчизняних банків. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 1. С. 89–95.
18. Карась П. Оцінка впливу ресурсного потенціалу банків на їх кредитно–інвестиційний портфель. *Економіст*. 2015. № 6. С. 24–27.
19. Харченко В. О. Оцінка якості кредитно–інвестиційного портфеля банків України. *Бізнес Інформ*. 2014. № 4. С. 417–423.
20. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121–III від 7 грудня 2000 року із змінами і доповненнями. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення 15.10.2020).
21. Шльончак В. В. Моделювання підвищення ефективності формування інвестиційного портфеля банків. *Інтелект XXI*. 2018. № 3. С. 140–145.
22. Бечко В. П. Напрями підвищення ефективності управління кредитним портфелем комерційного банку. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2016. Вип. 89. С. 224–233.

23. Калусенко В. В. Аналіз інвестиційного портфеля банків України та стратегія управління ним. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 1. С. 63–78.

24. Колодізев О. М. Оптимізація кредитного портфеля банку за критеріями прибутковості, ризику та ліквідності. *Фінансово–кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 1. С. 19–27.

25. Алескерова Ю. В. Кредитно–інвестиційна діяльність банків України. *Глобальні та національні проблеми економіки* 2017. Вип. 18. С. 436–438.

26. Білогородський Р. Оптимізація структури кредитного портфелю банку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2016. №4. С. 30–47.

27. Сокиринська І. Г. Оптимізація структури кредитного портфелю банку в контексті підвищення ефективності його діяльності. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2017. № 3. С. 78–86.

28. Крук О. М. Аналіз кредитного портфеля комерційного банку. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 309–314.

29. Затворницький К. С. Управління ризиками кредитного портфеля банку: теорія і практика. *Вісник Університету банківської справи*. 2019. № 1. С. 70–77

30. Молдавська О. В. Деякі аспекти використання структурного аналізу в комплексній оцінці якості кредитних портфелів банків України. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_42 (дата звернення 15.10.2020).

31. Мамонова Г. В. Шляхи оптимізації кредитно–інвестиційної діяльності банків України. *Сучасні питання економіки і права*. 2014. Вип. 1. С. 88–92.

32. Сеньковська О. С. Аналіз кредитного портфеля банку та шляхи його покращення. *Економічний аналіз*. 2014. Том 17. № 1. С. 189–198.

33. Мельник К. М. Формування та вплив кредитного портфеля на кредитний ризик комерційного банку (на прикладі ПАТ КБ «ПриватБанк»). *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2017. Вип. 90(2). С. 105–114.

34. Мельник О. О. Проблемні кредити: аналіз якості кредитного портфеля банків України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. № 1. С. 200–211.
35. Божемська І. О. Економіко–математичне моделювання інвестиційного портфеля комерційного банку (ПАТ КБ «ПриватБанку» за моделлю Квазі–Шарпа). Тези доповідей VII Міжнародної науково–методичної конференції Форуму молодих економістів–кібернетиків «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід», 21–22 жовтня 2016 року. С. 14–16.
36. Мостенець А. В. Управління інвестиційною діяльністю банку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 4. С. 284–288.
37. Масалигіна В. В. Теоретико–методологічні підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2016. Вип. 56. С. 145–152.
38. Огородник В. В. Аналіз кредитного портфеля банків із державною участю в Україні. *Інтелект XXI*. 2018. № 5. С. 113–116.
39. Болгар Т. М. Науково–методичні засади побудови моделі оцінки якості кредитного портфеля банку. *Академічний огляд*. 2016. № 1. С. 50–59.
40. Кравчук Г. В. Науково–методичні підходи до оцінювання кредитного портфелю банку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. №4. С. 260–269.
41. Онищенко В. О. Методи управління кредитним портфелем банку. *Економіка і регіон*. 2014. № 5. С. 3–9.
42. Онищенко Ю. І. Управління інвестиційною діяльністю банку: теорія та практика. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25 С. 738–745.
43. Гладинець Н. Ю. Кредитно–інвестиційна діяльність комерційних банків України: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 8, Ч. 6. С. 175–178.
44. Дмитришин М. В. Удосконалення політики управління кредитним портфелем ПАТ КБ «ПриватБанк» на основі SWOT–аналізу кредитного

портфелю комерційного банку. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 28. С. 165–171.

45. Зелена енергія: веб-сайт. URL : <https://www.oschadbank.ua/ua/private/loans/kredituvannya-na-obladnannya-shcho-viroblya-zelenu-energ-yu> (дата звернення 15.10.2020).

46. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України №368 від 28 серпня 2001 року із змінами і доповненнями. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення 15.10.2020).

47. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк» веб-сайт. URL : <https://www.oschadbank.ua/ua> (дата звернення 15.10.2020).

48. Коваленко В. В. Система ризик-менеджменту кредитно-інвестиційної діяльності в банках. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 584–590.

49. Котелевська Ю. В. Оптимізація кредитного портфеля банку із застосуванням ієрархічної моделі обґрунтування прийняття багатокритеріальних рішень. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 1. С. 184–190.

50. Крупка М. І. Оцінка обсягів та якості кредитного портфеля банків України. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_11_14 (дата звернення 15.10.2020).

51. Лебедка В. С. Аналіз кредитно-інвестиційної діяльності банку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. №6. С. 559–563.

52. Сердюк О. М. Аналіз кредитного портфеля та фінансової ефективності кредитних операцій ПАТ «Ощадбанк». *Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии*. 2014. № 3. С. 291–299.

53. Черкасова С. В. Банківська інвестиційна діяльність на вітчизняному фондовому ринку. *Підприємництво і торгівля*. 2019. Вип. 24. С. 51–58.

54. An unusual loan that made the sustainable finance world take notice. URL : <https://www.eco-business.com/news/an-unusual-loan-that-made-the-sustainable-finance-world-take-notice/> (дата звернення 15.10.2020).

55. Green and sustainability-linked loans: The growth continues. URL : <https://insights.nordea.com/en/sustainability/green-and-sustainability-linked-loans-the-growth-continues/> (дата звернення 15.10.2020).

56. Green and sustainability loans: the growth accelerates. URL : <https://www.environmental-finance.com/content/analysis/green-and-sustainability-loans-burnishing-a-path-to-new-markets.html> (дата звернення 15.10.2020).

57. Food businesses bank on sustainability-linked loans. URL : <https://www.ft.com/content/d0c721fc-2eae-4501-b95b-1660c81b05ed> (дата звернення 15.10.2020).

58. Стешенко О. Д. Красовська Х. В. Управління кредитним портфелем комерційного банку. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 390–393.

59. SME strategies for success: A global study that reveals the key drivers of success for SMEs in 2017 and beyond. URL : <https://www.oxfordeconomics.com/recent-releases/sme-strategies-for-success> (дата звернення 15.10.2020).

60. SME Trade financing gap and the credit crunch: Learning from the Past, the present, preparing for the future. URL : <https://www.icpak.com/wp-content/uploads/2017/09/SME-Trade-Financing-Gap-Credit-Crunch.pdf> (дата звернення 15.10.2020).

61. Юрчук Н. П. Оцінка інвестиційно–кредитного портфелю банку. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки : матеріали XI Міжнар. наук.–практ. конф., 7 грудня 2019 р.* Вип. 13. Ч. 2. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. С. 417–420.

62. Sustainability Linked Loans on the rise in 2020 URL : <https://www.osborneclarke.com/insights/sustainability-linked-loans-rise-2020/> (дата звернення 15.10.2020).

63. The rise (and rise) of sustainability-linked finance. URL : <https://www.greenbiz.com/article/rise-and-rise-sustainability-linked-finance> (дата звернення 15.10.2020).

64. Trade finance and SMEs Bridging the gaps in provision URL : https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tradefinsme_e.pdf (дата звернення 15.10.2020).

65. Тищенко О. Фактори впливу на кредитний портфель банків у кризових умовах. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2017. № 2. С. 114–117.

66. Value of sustainable debt issued worldwide from 2017 to 2019, by type URL: <https://www.statista.com/statistics/1149343/global-sustainable-debt-issuance-by-type/> (дата звернення 15.10.2020).

67. Why Sustainable Finance Is On The Rise. URL : <https://www.velaw.com/insights/why-sustainable-finance-is-on-the-rise/> (дата звернення 15.10.2020).

68. Толпежнікова Т. Г. Концепція організації та оцінки кредитної діяльності банків України в умовах глобалізації. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. Вип. 28. С. 248–253.

69. Sustainable Finance: Green Loans and Sustainability-Linked Loans. URL : <https://www.natlawreview.com/article/sustainable-finance-green-loans-and-sustainability-linked-loans> (дата звернення 15.10.2020).

70. Sustainable lending. URL : <http://www.oecd.org/trade/topics/export-credits/sustainable-lending/> (дата звернення 15.10.2020).

ДОДАТОК А

Таблиця А.1 – Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2019 рік

ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2019 РОКУ (у тисячах гривень)			
	Примітки	31 грудня 2019 року	31 грудня 2018 року
Активи			
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	13	36 692 395	10 600 815
Кошти в банках	14	20 155 539	10 910 047
Кредити, надані клієнтам	15	65 168 344	67 543 176
Інвестиції	16	113 616 183	116 590 238
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	18	24 800	24 800
Інвестиційна нерухомість	17	809 070	796 869
Основні засоби та нематеріальні активи	19	9 947 977	8 853 527
Передплата з податку на прибуток		270 256	267 324
Інші активи	20	2 416 557	2 065 173
Всього активів		249 101 121	217 751 969
Зобов'язання і власний капітал			
Зобов'язання:			
Кошти банків	21	58 040	54 074
Рахунки клієнтів	22	202 143 040	154 016 454
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	23	18 303 243	34 496 675
Інші залозичені кошти	24	4 430 083	6 618 734
Інші зобов'язання	25	1 782 373	1 013 391
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	11	369 794	130 137
Субординований борг	26	2 462 640	2 879 790
Всього зобов'язань		229 549 213	199 209 255
Власний капітал:			
Акціонерний капітал	27	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель		1 817 194	1 821 887
Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		1 018 205	215 554
Непокритий збиток		(33 008 471)	(33 219 707)
Всього власного капіталу		19 551 908	18 542 714
Всього зобов'язань і власного капіталу		249 101 121	217 751 969
Від імені Правління:			
			
А.Г. Пишний Голова Правління		Г.С. Костенко Головний бухгалтер	
15 травня 2020 року		15 травня 2020 року	

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2018 рік

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНOM НА 31 ГРУДНЯ 2018 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примітки	31 грудня 2018 року	31 грудня 2017 року*
АКТИВИ:			
Готівкові кошти та розрахунки у Національному банку України	14	10 000 815	12 229 420
Кошти в банках	15, 31	10 910 047	17 028 838
Грохідні фінансові активи	16, 31	-	21 767 424
Кредити, надані клієнтам	17	67 543 176	74 502 538
Інвестиції	18, 31	116 590 238	98 104 393
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	20, 31	24 800	34 800
Інвестиційна нерухомість	19	796 869	-
Основні засоби та нематеріальні активи	21	8 953 027	7 614 578
Передплата з податку на прибуток		267 324	294 694
Інші активи	22	2 065 173	2 276 811
ВСЬОГО АКТИВІВ		217 751 969	233 842 496
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:			
Кошти банків	23, 31	54 074	6 435 248
Рахунки клієнтів	24, 31	154 016 454	150 151 178
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	25, 31	34 490 675	34 548 265
Інші заборговані кошти	26, 31	6 016 734	7 299 696
Інші зобов'язання	27, 31	1 013 391	719 458
Субординований борг	28, 31	2 879 790	2 903 463
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	12	130 137	533 969
Всього зобов'язань		198 209 255	202 590 867
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
Акціонерний капітал	29	49 724 980	49 724 980
Резерв перецінки будівель		1 821 887	1 822 086
Резерв перецінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		315 554	725 456
Неповернений збиток		(33 219 707)	(21 020 893)
Всього власного капіталу		18 642 714	31 251 629
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		217 751 969	233 842 496

*Банк почав застосовувати МСФЗ 9 з 1 січня 2018 року. Згідно обраного методу порівняння інформація не була переказана (Примітка 5). В результаті переходу на МСФЗ 9, Банк змінив презентацію деяких статей, презентація порівняльної інформації була змінена відповідно (Примітка 5).

Від імені Правління:

А. Г. Пивнік
Голова Правління

Г. С. Кобленко
Головний бухгалтер

25 квітня 2019 року

25 квітня 2019 року

Вулиця: Рибалка О.В., вулиця Митрофанівська К.Г., 278-60-22

Примітки на сторінках 8-117 є невід'ємною частиною цієї окремої фінансової звітності.

ДОДАТОК В

Таблиця В.1 – Звіт про фінансовий стан АТ «Ощадбанк» за 2017 рік

ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН			
СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2017 РОКУ			
<i>(у тисячах гривень)</i>			
	Примітки	31 грудня 2017 року	31 грудня 2016 року
АКТИВИ:			
Готівкові кошти та рахунки у Національному банку України	13	12 228 420	10 438 941
Кошти в банках	14, 30	17 028 838	31 150 549
Фінансові інструменти, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибуток або збиток	15, 30	21 767 424	17 148 763
Кредити, надані клієнтам	16	74 502 538	65 946 584
Інвестиції, наявні для продажу	17, 30	72 901 836	65 009 361
Інвестиції, що відображаються за амортизованою вартістю	18, 30	25 202 757	12 640 713
Інвестиції в дочірні компанії та асоційовані компанії	19, 30	24 800	24 800
Основні засоби та нематеріальні активи	20	7 614 578	6 535 809
Передплата з податку на прибуток		294 894	271 521
Інші активи	21	2 276 811	1 440 173
ВСЬОГО АКТИВІВ		233 842 496	210 607 214
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ:			
Кошти банків	22, 30	6 435 248	4 639 317
Рахунки клієнтів	23, 30	150 151 178	145 586 238
Кредити, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	24, 30	34 546 265	33 418 838
Інші залозичені кошти	25	7 299 686	7 039 869
Інші зобов'язання	26, 30	719 458	1 001 614
Субординований борг	27, 30	2 903 463	2 807 088
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	11	533 569	374 063
Всього зобов'язань		202 590 867	194 867 027
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ:			
Акціонерний капітал	28	49 724 980	35 108 980
Резерв переоцінки будівель		1 822 086	1 820 996
Резерв переоцінки інвестицій, наявних для продажу		725 456	576 751
Непокритий збиток		(21 020 893)	(21 766 542)
Всього власного капіталу		31 251 629	15 740 187
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ		233 842 496	210 607 214
Від імені Правління:			
			
А. Г. Пишний		Г. С. Костенко	
Голова Правління		Головний бухгалтер	
18 квітня 2018 року		18 квітня 2018 року	

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я, Ємел'янова Дарина Вячеславівна, студент(ка) 2 курсу, денної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітньої програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти: darya.zp.ua@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування та управління кредитно-інвестиційним портфелем АТ «Ощадбанк» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден(згодна) на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Ємел'янова Д.В.

Дата _____

Підпис _____

Андросова О.Ф.